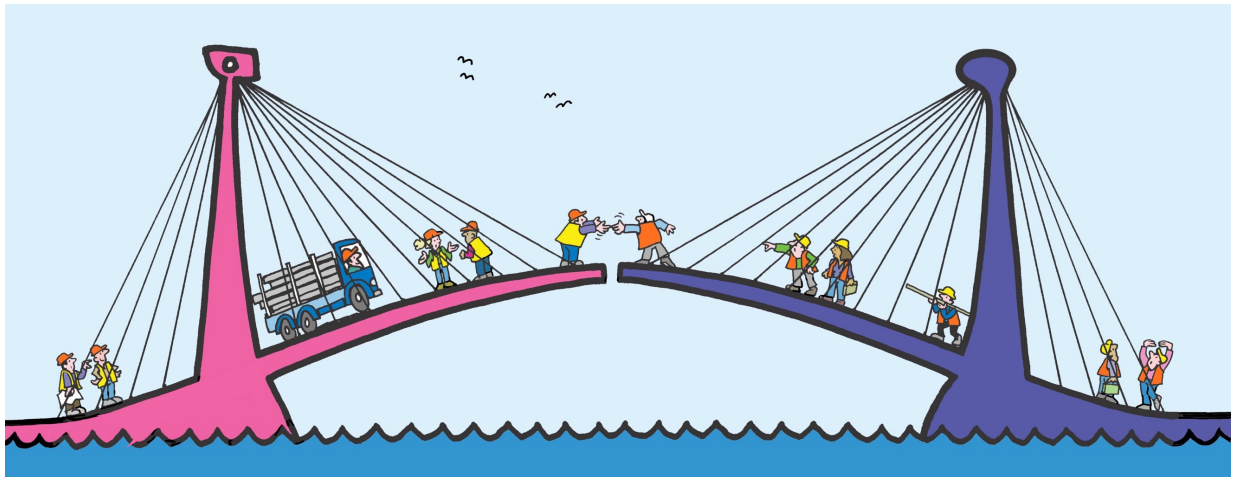

BOUWEN AAN EEN BRUG TUSSEN PO EN VO

EEN ONDERZOEK NAAR DE OPZET VAN CONTINU CONTACT TUSSEN TWEE
SCHOOLSYSTEMEN: DE BASISCHOLEN IN TILBURG EN HET THERESIALYCEUM.

NINA DE VEER

DOCENTONDERZOEKER AOS TILBURG

DOCENT THERESIALYCEUM

ONDERZOEKSJAAR 2018-2019

17 JUNI 2019

VOORWOORD

Beste lezer,

Met trots ligt hier mijn onderzoeksverslag. Ik heb afgelopen jaar met veel plezier en inzet gewerkt aan het vervolgonderzoek en het bijbehorende verslag. Ik vond het erg leuk om op deze manier bezig te kunnen zijn met de problemen die zich in de onderwijspraktijk afspelen. Dankzij de kans, de hulp en de ondersteuning die ik heb gekregen is dit verslag tot stand gekomen. Allereerst wil ik de schoolleiding van het Theresialyceum bedanken voor de kans die ik heb gekregen om dit jaar vervolgonderzoek te gaan doen naar aanleiding van mijn onderzoeksjaar 2017-2018. In het bijzonder wil ik Emily den Braven (afdelingsleider klas 1) en Coen Jongbloets (conrector organisatie – portefeuille po/vo) bedanken voor de mogelijkheid om het onderzoek binnen dit onderwerp uit te voeren. Zij hebben mij geholpen in de brainstormsessies voor zowel de opstart van het onderzoek als het ontwikkelen van de methode. Daarnaast wil ik Kitty Leuverink (vanuit TiU) bedanken voor al haar feedback en steun tijdens het onderzoeksjaar.

Ik wens u veel plezier en inspiratie tijdens het lezen van mijn onderzoeksverslag.

Nina de Veer

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord.....	II
Samenvatting.....	2
Inleiding.....	3
Hoofdstuk 1. Probleemstelling	5
1.1 Probleemstelling.....	5
1.2 Onderzoeksdoel.....	6
1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen.....	6
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader.....	7
2.1 Contact tussen twee systemen	8
2.2 Contact versterken; succesfactoren en knelpunten	9
Hoofdstuk 3. Methode	11
3.1. Deelvraag 1.....	11
3.2 Deelvraag 2.....	11
3.3. Deelvraag 3.....	12
3.4. Deelvraag 4.....	14
Hoofdstuk 4. Resultaten.....	17
4.1 Resultaten deelvraag 1.	17
4.2 Resultaten deelvraag 2.	17
4.3 Resultaten deelvraag 3 en deelvraag 4.....	18
Hoofdstuk 5. Conclusie.....	24
5.1 Deelvraag 1.....	24
5.2 Deelvraag 2.....	25
5.3 Deelvraag 3 en deelvraag 4.....	25
5.4 Beantwoording hoofdvraag	26
Hoofdstuk 6. Discussie	27
Bibliografie.....	30
Bijlagen.....	33
Bijlage 1. Mail administratie (deelvraag 2)	34
Bijlage 2. Interviewleidraad behoeftes Theresialyceum (deelvraag 3).....	35
Bijlage 3. Uitnodiging deelname onderzoek Theresialyceum (deelvraag 3).....	37
Bijlage 4. Lijst met basisscholen (deelvraag 3)	38
Bijlage 5. Interviewleidraad basisscholen (deelvraag 4).....	42
Bijlage 6. Uitnodiging deelname onderzoek basisscholen (deelvraag 4).....	45

SAMENVATTING

De overgang tussen het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs wordt door veel leerlingen als groot ervaren. Deze problematiek rond de overgang wordt gezien als een van de mogelijke oorzaken voor de "grote" uitstroom na klas 1 op het Theresialyceum. Om dit probleem aan te pakken wil het Theresialyceum graag meer in contact komen met het primair onderwijs. Uit de literatuur blijkt dat kennis van elkaars systeem een basis vormt voor een goede overgang, waardoor men op elkaar kan anticiperen en de overgang voor de leerling soepeler verloopt. Uit onderzoek van vorig jaar is namelijk gebleken dat de kennis over elkaars systeem en werkwijze nihil is.

Middels dit onderzoek is de volgende onderzoeksvraag onderzocht: op welke manier kan het contact tussen basisscholen en het Theresialyceum versterkt worden? Door gebruik te maken van zowel literatuur als interviews op het Theresialyceum en de verschillende basisscholen is er een antwoord gevonden op de vraag. Alle partijen geven aan behoefte te hebben om meer met elkaar in contact te komen, waarbij het in hun ogen van belang is dat het centraal opgepakt en georganiseerd wordt. Op dit moment vinden er veel individuele initiatieven plaats waar de leerkrachten van de basisschool niet continu tijd voor kunnen maken. Wanneer het vanuit een gezamenlijke visie en een gezamenlijk doel breder in Tilburg opgepakt wordt, zien ze er vooral een groot voordeel in voor de leerlingen die de overstap van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs moeten maken. Deze wens sluit aan bij de literatuur waarin aangegeven wordt dat het opzetten van een dergelijke samenwerking alleen een kans van slagen heeft als hiervoor middelen, tijd en ondersteuning vanuit gezaghebbende partijen aan verbonden zijn. En als er gewerkt wordt vanuit een gezamenlijke visie en een gezamenlijk doel, waarbij gestreefd wordt naar een continue situatie en niet een eenmalige actie.

INLEIDING

Als u vaderlijk advies zou kunnen geven aan de achtstegroepers van nu, die de komende weken hun school gaan kiezen, wat zou dat zijn?

Doe het tijdig en oriënteer je breed. Kijk op scholenopdekaart.nl, ga te rade bij familie en vrienden. Het is belangrijk dat ouders het kind zélf als uitgangspunt nemen. Waar voelt hij of zij zich plezierig? Is een brede scholengemeenschap handig voor het geval een kind tussendoor moet overstappen, zodat dat binnen de school kan? Kijk ook of een school gebruikmaakt van de ruimte die het ministerie biedt, door scholieren bijvoorbeeld in sommige vakken examen te laten doen op een hoger niveau. Vraag of je eens een dagje mee kunt lopen en ga naar open dagen. Ik vond dat zelf heel spannend met mijn kinderen: je verlaat de intiemere, vertrouwde sfeer van de basisschool. Bij de 'grote' school gaat het toch om het echte. Dat merk je ook aan de kinderen: die gedragen zich een beetje als koeien die voor het eerst de wei in mogen."

De overgang is niet voor iedereen gemakkelijk.

Daarom zijn we nu ook bezig met 10-14-scholen voor kinderen van 10 tot 14 jaar om de overgang wat soepeler te maken. De keuze voor een school vraagt ook om wijsheid en inlevingsvermogen bij ouders: ga ik mijn kind niet overvragen? Maar ook niet ondervragen? Mijn oudste dochter is zo'n streber dat ik op gebak heb getrakteerd toen ze haar eerste onvoldoende haalde. Niet dat ik nu wilde dat ze daar een gewoonte van maakte, maar ik wilde haar wel laten weten dat het niet erg is om een keer een slechter cijfer te halen."

Als leraar zag u vast ook weleens een scholier die de verkeerde keus had gemaakt?

Zeker. Soms omdat onze school een regioschool was en de reistijd lang. Dan was het voor een leerling soms prettiger als hij gewoon op z'n fietsje naar school kon. Soms omdat een leerling tot tien, elf uur 's avonds nog zit te zwoegen. Dan weet je: de keus voor deze schoolsoort was geen verstandig besluit. Als je geen tijd hebt voor muziek en sport, dan gaat er iets niet goed.'

Een stukje uit het Algemeen Dagblad van 15 januari 2018. Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) Arie Slob, spreekt over de schoolkeuze. Het is belangrijk dat het kind op een school zit waar hij/zij zichzelf kan zijn, zich fijn voelt bij het niveau en tijd over heeft voor andere dingen. Helaas zijn er elk jaar weer leerlingen die, om verschillende redenen, moeten wisselen van school. Uit onderzoek blijkt dat er heel wat problemen kunnen voorkomen bij de wisseling van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Er zijn twee elementen die samen de aansluitingsproblematiek dekken: de veranderingen die optreden bij de overgang en de determinatiekwesie bij de keuze ('een verkeerde keuze') voor het vo (Verbeek, van Eck, Glaudé, Ledoux, & Voncken, 2005). Andere, minder onder de aandacht zijnde elementen, die problematisch zijn tijdens de overgang, zijn: aansluiting in leerstof, pedagogische/didactische aansluiting, de informatieoverdracht voldoet niet en het gebrek aan sociaal-emotionele opvang (Inspectie van het Onderwijs, 2007).

Aan deze problematiek is in het onderzoek van 2017-2018 veel aandacht aan besteed. Leerlingen die na één schooljaar alsnog van school moeten wisselen, omdat de school niet bij hen past, ervaren deze problematieken wellicht twee keer. Om ervoor te zorgen dat elk kind op de juiste plek zit, is het van belang dat het kind ondersteund wordt in het maken van de juiste schoolkeuze.

Naar aanleiding van een onderzoek in het schooljaar 2017-2018 naar de huidige stand van zaken omtrent schoolkeuze-ondersteuning door zowel de basisscholen als het Theresialyceum, wordt dit onderzoek uitgevoerd. Het is nu zaak om de aanbevelingen uit te werken om zo de situatie te verbeteren. Een van de aanbevelingen was het versterken van het contact tussen de basisscholen en het Theresialyceum. In theorie (Smeets, 2007) wordt bevestigd dat aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs verbeterd kan worden, wanneer men niet alleen aandacht heeft voor overdracht van gegevens van leerlingen, maar wanneer er ook tijd en aandacht gestopt wordt in kennis nemen van elkaars werkwijzen, betere aansluiting van leerlijnen en een afstemming van leerlingenzorg.

In de huidige tijd van overheidsdruk op scholen en veranderende leerling populaties zullen scholen veel profijt kunnen hebben van het sociaal kapitaal van verschillende scholen en netwerken. Sociaal kapitaal gaat uit van de mogelijkheden die sociale relaties bieden (Moolenaar, 2010). Door kennis uit te wisselen met elkaar of hulp te kunnen vragen bij je relaties, ben je slimmer dan dat je alles alleen zou moeten doen. Voor een school kan er gedacht worden aan kennisuitwisseling binnen het schoolteam, maar denk ook vooral aan de verbindingen tussen twee schoolsystemen en de kennis die daar uitgewisseld zou kunnen worden. De inbedding van de school in zo'n groter netwerk van scholen, maakt dat elke school meer kennis kan bezitten en de leerling vanuit hier kan ondersteunen in een goede ontwikkeling, als een school maar tijd en energie steekt in het aangaan en onderhouden van deze relaties. Dit alles kan pas gerealiseerd worden wanneer er continu contact is.

HOOFDSTUK 1. PROBLEEMSTELLING

1.1 Probleemstelling

Uit eerder onderzoek is gebleken dat de voorlichting/informatie die vanuit het Theresialyceum verstrekt wordt onoverzichtelijk en niet altijd volledig is. Een belangrijke opbrengst van dit jaar zou moeten zijn dat deze voorlichting vollediger en overzichtelijker wordt voor de leerlingen, vanuit beide partijen. Het Theresialyceum zal het stukje voorlichting dit schooljaar gaan verbeteren.

Uit het onderzoek van vorig jaar blijkt ook dat de kennis die basisscholen hebben van het Theresialyceum erg summier is. Vanuit deze summiere kennis proberen zij leerlingen te ondersteunen in het maken van een passende schoolkeuze. Leerlingen moeten een keuze maken voor een school en krijgen hier, blijkt uit onderzoek 2017-2018 (Veer, 2018), nauwelijks (juiste) ondersteuning bij, omdat er weinig kennis is over de VO-school. Vervolgens kiezen leerlingen voor een school en blijkt soms dat dit niet de best passende plek is voor de leerling. Dit kan komen doordat de leerling een verkeerde schoolkeuze heeft gemaakt (vanwege onvolledige voorlichting?) of omdat het VO niet goed kan anticiperen op de leerling uit het PO. Om het probleem, met als gevolg voor het Theresialyceum een grote uitstroom van leerlingen, aan te pakken, zal er meer contact met elkaar moeten zijn, zodat er vanuit beide systemen ondersteuning geboden kan worden om ervoor te zorgen dat de overgang tussen het PO en VO soepeler gaat verlopen. Immers blijkt uit literatuur gebruikt in onderzoek 2017-2018:

De kwaliteit van de overgang wordt bepaald door de mate waarin de aanbiedende en ontvangende school hun eigen kenmerken kennen en deze ook communiceren met het andere systeem. Wanneer beide systemen elkaar goed kennen, kunnen ze makkelijker anticiperen en adapteren (Bosch, Konermann, de Wit, Rutten, & Amsing, 2008).

Een belangrijke suggestie vanuit eerder onderzoek is het versterken van het contact tussen beide partijen om zo meer kennis te krijgen over elkaars werk. Doordat we met elkaar praten, leren we meer over elkaar. Wanneer er goed contact is, is het ook makkelijker om de informatie met elkaar te delen en deze weer over te brengen op de leerlingen. Het contact tussen de twee schoolsystemen komt nu vooral voor via bestaande samenwerkingsverbanden, zoals POVO-013, waar vaak alleen directieleden of coördinatoren deelnemen aan het overleg. Deze samenwerkingsverbanden houden zich bezig met afspraken over advisering, toelating en gegevensuitwisseling van leerlingen (Verbeek, van Eck, Glaudé, Ledoux, & Voncken, 2005). Zij hebben als doel: de leerling en zijn/haar ouders goed begeleiden naar een passende schoolkeuze en via gegevensuitwisseling met het vo, zowel over prestaties als over sociaal-emotionele ontwikkeling informatie delen om ervoor te zorgen dat leerlingen in het vo de begeleiding en het onderwijsaanbod krijgen die passen bij hun behoeften. Het effect daarvan zou moeten zijn dat leerlingen minder vaak een verkeerde schoolkeuze maken en minder vaak uitvallen of afstromen in het voortgezet onderwijs (Driessen, et al., 2005). Zo is ook het samenwerkingsverband POVO-013 ontstaan. Dit is het samenwerkingsverband tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs in de regio Tilburg. Zij houdt zich bezig met de afspraken die betrekking hebben op de overstap (povo-013, 2005-2017).

Praten over elkaars werkwijzen, doorlopende leerlijnen, leerlingbegeleiding en andere zaken gebeurt in mindere mate of helemaal niet. De mensen die met de leerlingen werken zijn hier in ieder geval niet tot nauwelijks bij betrokken. Terwijl het juist gaat om de mensen die direct met de leerlingen werken, denk aan leerkrachten groep 8 en mentoren/vakdocenten klas 1. Wanneer zij meer van elkaar weten en met elkaar spreken, groeit de kennis van het andere systeem. Dit kan een positieve invloed hebben op de overgang po-vo. Dit onderzoek zal zich dus ook vooral richten op het niveau van de groepsleerkracht groep 8 en de vakdocenten/mentoren klas 1.

Laten we samen bouwen aan de brug tussen PO en VO!

1.2 Onderzoeksdoel

Een continu contact tussen basisscholen en het Theresialyceum, waarbij er elk jaar een traject/project loopt met een aantal steeds terugkomende activiteiten/momenten waarbij zowel de belangen van de basisscholen als die van het Theresialyceum gediend worden, maar waarbij met name het belang van de leerling vanuit beide systemen in acht wordt genomen.

Een neveneffect is hopelijk dat de kennis over het Theresialyceum bij basisscholen toeneemt, wat tot gevolg heeft dat de schoolkeuze ondersteuning vollediger/beter is en de leerling op een passende school terecht komt.

1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen

Op welke manier kan het contact tussen basisscholen en het Theresialyceum versterkt worden?

1. Op welke manier kan het contact tussen twee systemen (op het niveau van po-vo) volgens de literatuur opgezet en versterkt worden?
2. Welke vormen van contact (op docentniveau) zijn er al tussen basisscholen en het Theresialyceum gedurende een schooljaar?
3. Welke behoeftes zijn er vanuit het Theresialyceum om het contact met de basisscholen te versterken?
4. Welke behoeftes zijn er vanuit de basisscholen om het contact te versterken met het Theresialyceum?

HOOFDSTUK 2. THEORETISCH KADER

In Nederland fungeren het primair onderwijs (po) en het voortgezet onderwijs (vo) als redelijk gescheiden systemen waarin veel verschillen voorkomen. Bijvoorbeeld op het gebied van pedagogisch-didactische werkwijze en de grootte van de organisatie (organisatorisch), maar ook de veranderende relaties met leerkrachten (sociaal) (Verbeek, van Eck, Glaudé, Ledoux, & Voncken, 2005).

De overgang van basis- naar secundair onderwijs vindt plaats op het moment dat de meeste leerlingen veel veranderingen doormaken. Ze zitten net in de puberteit, wat veranderingen op zowel fysiek, psychologisch als sociaal vlak met zich meebrengt (Pettitt, 2003). Het is van belang dat beide scholen samen ervoor zorgen dat deze overstap gemaakt kan worden en afgestemd is op de ontwikkeling van de leerling (Wigfield, Eccles, Mac Iver, & Reuman, 1991) (Roeser, Eccles, & Sameroff, 2000) (Midgley, Feldlaufer, & Eccles, 1989). Hier ligt een taak voor zowel de basisschool als de voortgezet onderwijsschool (Pelgrims, 2012).

Beide systemen kunnen ondersteuning aan de leerling bieden. Men spreekt van het anticiperend vermogen van de po-school en het adaptief vermogen van de vo-school. Daarnaast hoopt de maatschappij door deze overgang een zo'n optimaal mogelijke ontwikkeling van talenten in combinatie met een hoge systeemeffectiviteit te creëren (Bosch, Konermann, de Wit, Rutten, & Amsing, 2008). Toch ontstaan er ook problemen bij deze overgang. Deze komen met name voor doordat een doorlopende lijn in het onderwijs- en zorgaanbod ontbreekt (Pettitt, 2003). Onvoldoende aansluiting tussen beide systemen kan voor een grotere schooluitval of afstroom naar een lager niveau zorgen. Pettitt (2003) constateert dat dit komt door een gebrek aan kennis van het ene systeem bij het andere systeem, hierdoor ontstaan verkeerde aannames en misverstanden. Ook ontbreekt voor de leerling de continuïteit.

Ook Driessen et al. (2005) laten in een onderzoek zien dat directies van basisscholen weinig kennis hebben over het sociaal-emotionele klimaat en het verzuimbeleid van de vo-scholen in de omgeving. Ook in de 'Onderbouwmonitor 2007' (Onderbouw-VO, 2008) wordt door vo-scholen met name gesproken over het verbeteren van de contacten met basisscholen. Dit moet voor vo-scholen resulteren in een betere aansluiting op inhoudelijk gebied. Op dit moment is er bij de docenten in het vo te weinig kennis over de pedagogische-/didactische werkwijze en de inhoud van het basisonderwijs (Bosch, Konermann, de Wit, Rutten, & Amsing, 2008).

De overgangen in het huidige onderwijssysteem worden gezien als statische overgangen (Bosch, Konermann, de Wit, Rutten, & Amsing, 2008). Dit betekent dat er van leerlingen wordt verwacht dat ze zich aanpassen aan het volgende systeem. De systemen blijven zoals ze zijn, de leerling past zich aan. We spreken van dynamische overgangen wanneer de systemen zich ook aanpassen aan de leerling. Doordat systemen dit nog weinig doen, ontstaan er problemen in de aansluiting. Doordat leerlingen problemen ervaren in de aansluiting tussen po en vo wordt het verloop van de onderwijsloopbaan minder soepel. Er zijn twee elementen die samen de aansluitingsproblematiek dekken: de veranderingen die optreden bij de overgang en de determinatiekwestie bij de keuze ('een

verkeerde keuze') voor het vo (Verbeek, van Eck, Glaudé, Ledoux, & Voncken, 2005). Andere, minder onder de aandacht zijnde elementen, die problematisch zijn tijdens de overgang, zijn; aansluiting in leerstof, pedagogische/didactische aansluiting, de informatieoverdracht voldoet niet en het gebrek aan sociaal-emotionele opvang (Inspectie van het Onderwijs, 2007).

„Om aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs te verbeteren, is niet alleen aandacht nodig voor de overdracht van gegevens van leerlingen, maar ook voor meer bekendheid met elkaars werkwijzen, voor betere aansluiting van leerlijnen en afstemming van leerlingenzorg (Smeets, 2007).”

2.1 Contact tussen twee systemen

Om een beter beeld te krijgen hoe het contact specifiek tussen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs kan verlopen, wordt er eerst gekeken hoe contact tussen twee systemen in het algemeen verloopt. Vanuit deze inzichten kunnen handvatten voor het versterken van het contact tussen po en vo worden uitgewerkt.

Wanneer er kennis wordt uitgewisseld tussen personen of organisaties, heb je te maken met sociale relaties (Belder, 2015). Alle personen of organisaties die door relaties met elkaar verbonden zijn, noemen we samen een sociaal netwerk. Een sociaal netwerk kan ontstaan doordat personen of organisaties dezelfde interesses hebben of zich bewegen in dezelfde werkomgeving. Binnen zo'n sociaal netwerk heeft elk individu andere persoonlijke kenmerken, hebben omgevingsfactoren invloed en zijn relaties tussen verschillende personen steeds anders (Moolenaar, 2010). Als individu of organisatie kun je ook nog deel uitmaken van verschillende sociale netwerken die onderdeel zijn van grotere netwerken. Sociale netwerken kunnen dienen als filter voor de informatie die op het individu af komt (Korenhof, Schreurs, Meijs, & de Laat, 2010). Het leren binnen deze sociale netwerken is afhankelijk van een proces van sociale beïnvloeding en sociale selectie: kennis ontstaat wellicht zelfs meer 'tussen' dan 'in' mensen (Paavola, Lipponen, & Hakkarainen, 2004).

Sociale netwerken hebben grenzen, in de theorie worden deze ook wel boundaries genoemd (Akkerman & Bakker, 2011a). Grenzen ontstaan op de plekken in de sociale netwerken waar een sociaal-cultureel verschil bestaat. De grenzen in een netwerk zijn de plekken om te leren, dit blijkt uit verschillende leertheorieën (Engeström, Engeström, & Kärkkäinen, 1995) (Wenger, 2000). Personen binnen het netwerk worden gedwongen om op hun eigen acties en de interactie met anderen te reflecteren (Akkerman & Bakker, 2011a). Volgens Wenger (2000) is het belangrijk dat er wrijving blijft bestaan, zodat men ook daadwerkelijk tot leren kan komen. Het actief uitwisselen van kennis en de interactie die plaatsvindt omdat personen elkaar willen begrijpen en van elkaar willen leren leidt tot leerresultaat (Belder, 2015).

Wanneer de acties of interacties binnen het sociaal netwerk niet het gewenste resultaat opleveren voor beide partijen is er sprake van discontinuïteit. Doordat er verschillend gehandeld wordt in beide

netwerken, ontstaan er problemen voor de personen in het netwerk (Akkerman & Bakker, 2012) (Akkerman & Bakker, 2011a). In het geval van dit onderzoek ervaren leerlingen discontinuïteit in beide systemen, waardoor zij problemen ervaren bij de overgang van het ene naar het andere systeem.

Een bruggenbouwer (Akkerman & Bakker, 2011a), een persoon die zorgt voor kennisoverdracht tussen beide systemen, kan deze discontinuïteit tegengaan. Deze persoon probeert om informatie van het ene naar het andere systeem over te brengen (Akkerman & Bakker, 2011b). Hij heeft wel de beschikking over een aantal vaardigheden nodig om ook daadwerkelijk als bruggenbouwer actief te kunnen zijn (Engeström, 2001); het aangaan van een dialoog, het flexibel kunnen omgaan met verschillende perspectieven en het creëren van netwerken in de vorm van interactieve activiteit systemen die van elkaar willen leren.

Hoe kun je zo'n netwerk onderhouden, waarbij er interactie plaatsvindt tussen de systemen over hun eigen werkwijze? Welke succesfactoren en knelpunten bestaan in de literatuur?

2.2 Contact versterken; succesfactoren en knelpunten

Onderzoek in Groot-Brittannië naar samenwerking tussen onderwijs, jeugdzorg en maatschappelijk werk gericht op het terugdringen van uitsluiting van leerlingen in het onderwijs laat zien dat samenwerking positieve effecten kan opleveren. Het is dan wel van belang dat er rekening wordt gehouden met een aantal factoren:

Allereerst wordt genoemd dat het erg belangrijk is dat de betrokken instellingen/systemen gemeenschappelijke doelen ontwikkelen (Smeets, 2007) (Milbourne, Macrae, & Maguire, 2003) (Sloper, 2004) (Pettitt, 2003). Samenwerken om een gemeenschappelijk doel te dienen geeft voor alle partijen een gevoel van relevantie en urgentie (Wolf & Huizenga, 2006).

Daarnaast is het belangrijk dat er een stabiele situatie wordt gecreëerd (Smeets, 2007) (Pettitt, 2003). Dit houdt in dat het niet een eenmalig of sporadisch contact moet zijn, maar dat er regelmatig contact is op de lange termijn.

Ook is het belangrijk dat er afspraken gemaakt worden omtrent de rollen en het leiderschap van de betrokkenen (Wolf & Huizenga, 2006) (Sloper, 2004). Betrokkenen moeten weten wat er van hen verwacht wordt. Daarnaast is het van belang dat er betrokkenen zijn met genoeg mandaat om ook daadwerkelijk beslissingen te kunnen nemen, uit ervaring blijkt dat regie vanuit een van de betrokken partijen het meest efficiënt is.

Het is belangrijk dat er gewerkt wordt vanuit een heldere visie (Wolf & Huizenga, 2006), waar alle betrokkenen het over eens zijn. Vanuit hier kan er een (veranderings)traject ingezet worden. Een duidelijk tijdspad en heldere communicatie (Sloper, 2004) zijn hierbij van belang.

Naast deze factoren zijn er een aantal faciliteiten die kunnen bijdragen aan een succesvolle samenwerking (Sloper, 2004) (Pettitt, 2003):

- Middelen
- Tijd
- Ondersteuning vanuit gezaghebbende functies
- Gezamenlijke huisvesting
- Deskundigheid
- Mogelijkheid tot scholing of teambuilding

Vanuit deze factoren is er gezocht naar mogelijke interventies/vormen om contact te maken met het andere systeem en vanuit daar een beter inzicht in elkaars werk te krijgen. Binnen het netwerk van het onderwijs en de systemen van po en vo wordt er gesproken over warme overdracht, zorgfiche, gezamenlijke opendeurdag, uniforme inschrijfprocedures, hospiteerbezoeken, leerling stages, proeftuinen, gezamenlijke studiedagen, tafeltjesoverleg en de leerling terugkomdag (Pettitt, 2003) (Pelgrims, 2012).

In de literatuur worden traditionele vormen van professionalisering zoals workshops, seminaries en conferenties niet meer als effectief beschouwd. Deze zouden geen grote invloed hebben op het verhogen van de kennis of van een verandering in de praktijk binnen het onderwijsveld (Garet, Porter, Desimone, Birman, & Yoon, 2001). Kenmerkend voor nieuwe en populaire vormen van professionaliseren is dat ze meestal plaatsvinden op de werkplek, samen met collega's en in de lespraktijk (Korenhof, Schreurs, Meijs, & de Laat, 2010).

Een heleboel ideeën en succesfactoren die meegenomen kunnen worden in de ideeën voor de eerste aanzet tot contact tussen de basisscholen en het Theresialyceum. Naast succesfactoren zijn er ook knelpunten bekend binnen het opzetten van een dergelijke samenwerking.

Zo spreekt Pettitt (2003) over het feit dat het opzetten van continu contact veel tijd vergde. Daarnaast waren er problemen in de aansturing en ontstonden er moeilijkheden bij het uitwisselen van informatie. Ook het gebrek aan bekendheid van elkaar werkwijzen (Pelgrims, 2012), leidt tot vooroordelen over en weer, wat mogelijk leidt tot wantrouwen bij de betrokken partijen. Wanneer sleutelfiguren ontbreken in de samenwerking, ontbreekt het wellicht aan de juiste contacten en initiatieven. Hierdoor zijn misschien niet alle relevante systemen betrokken, waardoor het bereik van het contact onvoldoende blijft.

Al deze vooraf bekende mogelijke knelpunten dienen ook in acht te worden genomen in het opzetten van continu contact tussen basisscholen en het Theresialyceum.

Belangrijk is ook dat er rekening gehouden wordt met de behoefte van de betrokken partijen en de praktische (on)mogelijkheden voor alle betrokken partijen. Om hier een beter inzicht in te krijgen wordt er onderzoek gedaan in de praktijk, waarbij rekening gehouden wordt met mogelijke knelpunten die zijn voortgekomen uit eerdere ervaringen.

HOOFDSTUK 3. METHODE

Verscheidende onderzoeksmethoden zijn gebruikt om antwoord te geven op de onderzoeksvraag:

Op welke manier kan het contact tussen basisscholen en het Theresialyceum versterkt worden?

Per deelvraag is de gebruikte methode beschreven, waarbij steeds de volgende onderdelen aan bod komen: proefpersonen, onderzoeksinstrumenten, procedure en de analyse van de verzamelde gegevens.

3.1. Deelvraag 1. Op welke manier kan het contact tussen twee systemen (op het niveau van po-vo) volgens de literatuur opgezet en versterkt worden?

Deze deelvraag is uitgewerkt in het theoretisch kader, zie hoofdstuk 1.

3.2 Deelvraag 2. Welke vormen/momenten van contact (op docentniveau) zijn er al tussen basisscholen en het Theresialyceum gedurende een schooljaar?

Om na te gaan waar mogelijke behoeftes liggen bij beide systemen, is er eerst gekeken naar de contactmomenten die al bestaan tussen deze systemen. Door middel van een korte vragenlijst per mail zijn alle betrokken personen binnen het Theresialyceum bevestigd.

Proefpersonen

Vanuit verschillende functies binnen het Theresialyceum zijn proefpersonen gekozen. Dit om ervoor te zorgen dat er een volledig beeld gevormd kan worden. Hieronder een opsomming van de proefpersonen inclusief hun functie:

- Emily den Braven (afdelingsleider klas 1)
- Coen Jongbloets (conrector onderbouw – verantwoordelijk voor het versterken van contact met basisscholen vanuit het nieuwe schoolplan)
- Saskia Boertien (communicatiemedewerker pr)
- Anja Spapen (leerling administratie klas 1)

Onderzoeksinstrument

Door middel van een korte vragenlijst per mail (bijlage 1) zijn bovengenoemde proefpersonen bevestigd. Het gaat om de volgende vragen:

1. Heb je contact met basisscholen in (de omgeving van) Tilburg?
Kies uit; structureel, sporadisch of geen contact.
2. Wat is de inhoud van dit contact?
3. Welke vorm heeft dit contact? Denk aan; persoonlijk, telefonisch, per mail, et cetera.
4. Op welk moment in het jaar vindt dit contact plaats?

Analyse

De antwoorden van deze vragen worden gebundeld. Antwoorden worden meegenomen in interviews om te kijken of proefpersonen vanuit de basisscholen deze contacten ook herkennen. Middels een thematische analyse per vraag worden antwoorden gesorteerd. Overeenkomende antwoorden zullen gezamenlijk gepresenteerd worden, grote verschillen worden ook benoemd.

3.3. Deelvraag 3. Welke behoeftes zijn er vanuit het Theresialyceum om het contact met de basisscholen te versterken?

Voor de beantwoording van deze deelvraag wordt twee keer met een focusgroep gewerkt. Dit om te voorkomen dat beide groepen elkaar kunnen beïnvloeden.

Proefpersonen

- Schoolleiding, bestaande uit Coen Jongbloets en Emily den Braven. Coen Jongbloets is conrector onderbouw en verantwoordelijk voor de contacten met de basisschool. Emily den Braven is afdelingsleider klas 1.
- Docententeam, bestaande uit mentoren en vakdocenten klas 1. Daarnaast sluit ook de leerlingcoördinator van klas 1 aan.

Onderzoeksinstrument

Door middel van een gesprek gedurende één lesuur van 50 minuten met de focusgroep 'docententeam' is achterhaald wat de wensen en behoeftes zijn in het opzetten van contact tussen het Theresialyceum en de basisscholen in (de omgeving van) Tilburg. De leidraad voor deze gesprekken is terug te vinden in bijlage 2. Belangrijke aspecten uit deze leidraad zijn: probleemverkenning, betrokkenen, huidig contact, behoeftes en mogelijke ideeën.

Dezelfde leidraad is gebruikt in een gesprek met de schoolleiding. Vanwege beperkte tijd en beschikbaarheid heeft de schoolleiding op papier antwoord gegeven op de vragen, waarna de onderzoeker verhelderende vragen heeft kunnen stellen.

Procedure

De schoolleiding en het docententeam zijn apart bevraagd. Dit om te voorkomen dat een van de partijen niet vrijuit kan praten of juist sturende antwoorden geeft. Het is van belang dat beide partijen betrokken worden. De schoolleiding is betrokken omdat zij graag een versterking in het contact met basisscholen zien. Het docententeam is betrokken omdat zij kunnen aangeven vanuit de praktijk welke behoeftes er zijn in dit contact.

In overleg met de betrokkenen vanuit de schoolleiding is de focusgroep vanuit het docententeam opgesteld. Er is geprobeerd een zo'n representatief mogelijk groep vanuit het volledige docententeam klas 1 samen te stellen. Er is gedacht aan mentoren, coördinator, vakdocenten vanuit verschillende vakgebieden, ervaren docenten en beginnende docenten. Proefpersonen zijn middels een e-mail

uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek (bijlage 3). Na het versturen van de e-mail zijn de proefpersonen ook persoonlijk aangesproken om de betrokkenheid te vergroten. Het gesprek heeft plaatsgevonden op een 'overig' vergadermoment. Dit is een moment wat in de week is ingepland voor vergaderingen, maar op dat moment niet specifiek werd gebruikt. Op deze manier was het voor de proefpersonen geen 'extra' moment, maar een gepland moment waar nog geen inhoud aan was gegeven.

Het was van belang dat er een uitgebreide interviewleidraad werd opgesteld om te voorkomen dat de bevlogen onderwijzers zouden afwijken van het thema. Tijdens het gesprek met de focusgroep moest de focus van het gesprek goed bewaakt worden, door de leidraad als kapstok te nemen voor een open gesprek.

Alle gesprekken worden opgenomen via een dictafoon op de iPhone. Vanuit de uitwerking van deze opname is er een gespreksverslag ter controle naar de focusgroep gestuurd, zodat zij dit kunnen valideren. Zodra dit gebeurd is, kan de analyse starten.

Analyse

Alle informatie die vanuit deze twee gesprekken is voortgekomen is verzameld. De gespreksverslagen zijn per vraag gecategoriseerd en gestructureerd. Nadat deze structuur is aangebracht, blijven er nog zeer relevante zaken over, die niet precies onder een vraag vallen. Omdat de onderzoeker graag een open gesprek wilde voeren, zijn er dus meerdere onderwerpen besproken die passen bij po-vo, maar niet volledig onder een vraag in te delen zijn. De leidraad mocht het gesprek niet in de weg staan. Na de thematische analyse per interviewvraag is er nog open gecodeerd, waarbij er verschillende 'tags' ontstaan.

Vanuit deze antwoorden is onder andere de leidraad voor de interviews op de basisscholen aangescherpt. Deze leidraad wordt gebruikt ter beantwoording van de vierde deelvraag.

Vanuit deze structuur wordt er gezocht naar overkoepelende conclusies die mogelijk ook gekoppeld worden aan de conclusies van deelvraag 4.

De bezoeken/gesprekken met de basisscholen zijn vanuit dezelfde leidraad opgebouwd en geanalyseerd. Deze analyses kunnen vervolgens naast elkaar gelegd worden, waarbij er gekeken wordt naar overeenkomsten en verschillen in behoeften. Wellicht kunnen vanuit de overeenkomsten snelle acties gerealiseerd worden. Verder wordt de eindanalyse gebruikt om samen met CJO en EBR en vanuit kennis uit de literatuur een plan op te zetten voor continu contact vanaf schooljaar 2019-2020.

3.4. Deelvraag 4. Welke behoeftes zijn er vanuit de basisscholen om het contact te versterken met het Theresialyceum?

Aan de hand van interviews op verschillende basisscholen wordt deze deelvraag beantwoord.

Proefpersonen

Vanuit de volledige lijst van basisscholen in Tilburg (bijlage 4) is er gekozen voor de purpose sampling methode (van der Donk & van Lanen, 2016): *“een kwalitatieve benadering, waarbij je vaak een beperkt aantal mensen kunt bevragen, is dit een veel gehanteerde werkwijze. Je gaat na vanuit welke invalshoeken het onderwerp bekeken kan worden, welke belangen er meespelen en wie die belangen vertegenwoordigt. Je zorgt ervoor dat alle belangrijke aspecten worden vertegenwoordigd.”*

Hieronder staan de gekozen basisscholen weergegeven, met hun purposes:

- Klinkers - Deze school is zelf actief bezig met het organiseren van studiedagen om hun werkwijze kenbaar te maken aan het andere schoolsysteem, in dit geval het voortgezet onderwijs. Deelnemer onderzoek 2017-2018.
- De Bron Goirle – Deelnemer onderzoek 2017-2018. School in een dorp met een andere voortgezet onderwijs school dichtbij.
- **Jan Ligthart Driecant** – Deelnemer onderzoek 2017-2018. Begaafdheidsprofielschool.
- Hubertus – Relatief grote verstroombcijfers.
- Prins Bernhard - School tegenover het Theresialyceum.
- **Christoffel** – grote leverancier in de afgelopen jaren.
- **Helen Parkhurst** – grote leverancier in de afgelopen jaren. Ander type onderwijs.
- Elzen – grote leverancier in de afgelopen jaren.
- Jan Ligthart Rendierhof – School achter het Theresialyceum. Grote leverancier in de afgelopen jaren. Relatief grote verstroombcijfers.
- Vlinderboom Loon op Zand – School in een dorp in de omgeving van Tilburg die veel leerlingen levert. Deelnemer onderzoek 2017-2018. Ander type onderwijs.
- Antares – School met een grote groep leerlingen met een migratieachtergrond. Deelnemer onderzoek 2017-2018.
- **Wandelbos** – School met grote groep leerlingen met een migratieachtergrond.

Uiteindelijk hebben de groen gemarkeerde scholen deelgenomen aan het onderzoek. Daarnaast is er nog een school geweest, die zich vrijwillig aanbood om samen met het Theresialyceum na te denken over de versterking van het contact tussen de scholen onderling. Het gaat hier om basisschool Pendula. Deze school is later als vijfde sample toegevoegd aan de proefpersonen. De scholen die hierboven staan vermeld maar niet hebben deelgenomen, hebben aangegeven wel behoefte te hebben aan meer contact en het probleem aan te pakken. Echter, op dit moment hebben zij geen tijd en ruimte om in gesprek te gaan.

Onderzoeksinstrument

Middels een interview tijdens een bezoek aan de basisschool zijn de behoeftes vanuit de basisscholen achterhaald. De interviewleidraad is terug te vinden in bijlage 5. Belangrijke aspecten uit deze leidraad zijn: probleemverkenning, betrokkenen, huidig contact, behoeftes en mogelijke ideeën.

Procedure

Na de selectie van de proefpersonen is er contact gezocht met de geselecteerde basisscholen. Per e-mail (zie bijlage 6) zijn de scholen benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Middels een vastgesteld antwoordtermijn kon het onderzoek binnen de juiste planning gehanteerd worden. De verwachting was niet dat alle proefpersonen zouden deelnemen. Vandaar dat meer basisscholen dan nodig zijn geselecteerd. Zoals hierboven bij het kopje proefpersonen weergegeven, hebben niet alle proefpersonen aangegeven te willen deelnemen aan het onderzoek.

De interviews vonden plaats op de basisschool, zodat voor de deelnemers de drempel zo laag mogelijk werd gemaakt. Vanuit het onderzoek was het niet van belang of het interview 1 op 1 gevoerd werd of dat het interview in een kleine focusgroep van meerdere groepsleerkrachten groep 8 van dezelfde school plaatsvond.

Het was van belang dat er een uitgebreide interviewleidraad werd opgesteld om te voorkomen dat de bevlogen onderwijzers zouden afwijken van het thema. Tijdens het interview moest de focus van het gesprek goed bewaakt worden, door de leidraad als kapstok te nemen voor een open gesprek. Daarnaast vormde deze leidraad ook uniformiteit binnen de gesprekken op de verschillende basisscholen.

Alle gesprekken zijn opgenomen via een dictafoon op de iPhone. Vanuit de uitwerking van deze opname is er een gespreksverslag ter controle naar de proefpersoon gestuurd, zodat zij dit kunnen valideren. Zodra dit gebeurd is, kan de analyse starten.

Analyse

Alle informatie die vanuit deze twee gesprekken is voortgekomen is verzameld. De gespreksverslagen zijn per vraag gecategoriseerd en gestructureerd, dit noemt men een thematische codering (van der Donk & van Lanen, 2016). Nadat deze structuur is aangebracht, blijven er nog zeer relevante zaken over, die niet precies onder een vraag vallen. Omdat de onderzoeker graag een open gesprek wilde voeren, zijn er dus meerdere onderwerpen besproken die passen bij po-vo, maar niet volledig onder een vraag in te delen zijn. De leidraad mocht het gesprek niet in de weg staan. Na de thematische analyse per interviewvraag is er nog open gecodeerd, waarbij er verschillende 'tags' ontstaan.

De bezoeken/gesprekken met de basisscholen zijn vanuit dezelfde leidraad opgebouwd als de focusgroep op het Theresialyceum. Deze analyses kunnen vervolgens naast elkaar gelegd worden, waarbij er gekeken wordt naar overeenkomsten en verschillen in behoeften.

Vanuit deze structuur wordt er gezocht naar overkoepelende conclusies die mogelijk ook gekoppeld worden aan de conclusies van deelvraag 3.

De bezoeken/gesprekken met de basisscholen zijn vanuit dezelfde leidraad opgebouwd en geanalyseerd. Deze analyses kunnen vervolgens naast elkaar gelegd worden, waarbij er gekeken wordt naar overeenkomsten en verschillen in behoeften. Wellicht kunnen vanuit de overeenkomsten snelle acties gerealiseerd worden. Verder wordt de eindanalyse gebruikt om samen met CJO en EBR en vanuit kennis uit de literatuur een plan op te zetten voor continu contact vanaf schooljaar 2019-2020.

HOOFDSTUK 4. RESULTATEN

Naar aanleiding van uitgevoerd onderzoek door middel van literatuuronderzoek, focusgroep gesprekken en interviews, volgt hieronder een uiteenzetting van de belangrijkste resultaten per deelvraag. Deze resultaten worden gebruikt om antwoord te kunnen geven op de overkoepelende onderzoeksvraag:

Op welke manier kan er het contact tussen basisscholen en het Theresialyceum versterkt worden?

4.1 Resultaten deelvraag 1. Op welke manier kan het contact tussen twee systemen (op het niveau van po-vo) volgens de literatuur opgezet en versterkt worden?

Deze deelvraag is uitgewerkt in het theoretisch kader, zie hoofdstuk 1.

4.2 Resultaten deelvraag 2. Welke vormen/momenten van contact (op docentniveau) zijn er al tussen basisscholen en het Theresialyceum gedurende een schooljaar?

Vanuit de reacties van alle ondervraagden, blijkt dat er weinig contactmomenten zijn (op docentniveau) tussen de basisscholen en het Theresialyceum gedurende een schooljaar. De standaardcontactmomenten zijn de POVO-carrousel en de warme-overdrachten. De POVO-carrousel is een jaarlijks terugkerend evenement waarbij de meeste basisscholen en middelbare scholen bij elkaar komen om informatie uit te wisselen. De warme overdrachten vinden plaats na aanmelding en toelating op de voortgezet onderwijschool. Docenten en mentoren uit het docententeam klas 1 gaan op bezoek bij de toeleverende basisscholen om de leerlingen van hun school persoonlijk te bespreken.

Naast deze standaard momenten is er nauwelijks contact over inhoudelijke zaken. Zo geeft de pr-medewerker aan: *“ik heb geen direct/persoonlijk contact met basisscholen, ik stuur alleen jaarlijks na de herfstvakantie een informatiepakketje, met informatie over open avond en meeloopmiddagen, met het verzoek dit in de basisschool op te hangen.”* Ook degene die gaat over leerling zaken klas 1 heeft weinig contact met de basisscholen. Ze regelt de warme overdrachten en ervoor zorgt dat een digitaal overdrachtdossier klaargezet is: *“als een DOD niet klaargezet is, bel ik de basisschool en heb rechtstreeks contact met de betreffende leerkracht.”*

Ook de afdelingsleider klas 1 beaamt dat er geen (persoonlijk) contact is met de basisscholen. Dit gebeurt in haar ogen ook alleen tijdens de warme overdrachten of tijdens de carrousel. Door de conrector onderbouw, die het contact PO-VO in zijn portefeuille heeft, wordt bevestigd dat er verder geen contactmomenten zijn.

4.3 Resultaten deelvraag 3 en deelvraag 4

Welke behoeftes zijn er vanuit het Theresialyceum om het contact met de basisscholen te versterken?

Welke behoeftes zijn er vanuit de basisscholen om het contact te versterken met het Theresialyceum?

Omdat het interview uit deelvraag 3 en deelvraag 4 in de basis middels dezelfde leidraad is opgebouwd, worden resultaten hier gezamenlijk gepresenteerd. De volledige transcriptie per interview en de volledige thematische codering kan opgevraagd worden bij de onderzoeker. Dit bevordert het overzicht binnen het onderzoek. Volgens de structuur van de interviewleidraad staan hieronder de resultaten gepresenteerd. Onderstaande is het resultaat vanuit een thematische codering.

Probleemverkenning

Het probleem van de grote overgang als een van de mogelijke oorzaken voor de grote uitstroom op het Theresialyceum na klas 1, is besproken door de onderzoeker. Het Theresialyceum merkt dat voor een aantal leerlingen de overstap tussen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs groot is. Het Theresialyceum merkt dat er te weinig kennis over en contact met de basisscholen is om dit gat te verkleinen. Zo geeft de schoolleiding van het Theresialyceum aan: *“Wij zijn een havo/vwo-school, maar wij hebben te maken met de onbekendheid bij de basisscholen van het onderwijs dat wij aanbieden.”* Een docent van het Theresialyceum sluit hierbij aan: *“Stel wij weten meer van de scholen waar leerlingen vandaan komen. Hoe hebben leerlingen les gehad, hoe hebben ze hun basisschool doorlopen? Leerlingen hebben op een andere manier les gehad, misschien ander type onderwijs. Wij weten het niet en kijken er bijna niet naar. Ze beginnen bij ons opnieuw. Terwijl ik eigenlijk denk als wij meer contact met elkaar hebben, en we meer kennis van elkaar hebben, de overgang voor de leerlingen soepeler gaat.”* Het komt nu voor dat leerlingen met een passend advies, klas 1 op Theresia toch niet halen. Dit is voor alle partijen zonde. Het probleem wordt door zowel de schoolleiding, het docententeam van Theresialyceum als door de samples van basisscholen herkend. Tijdens de introductie vanuit de onderzoeker wordt er instemmend geknikt. Vervolgens beginnen de respondenten uitgebreid te vertellen. Het is een onderwerp dat enorm leeft. Er worden verschillende voorbeelden gegeven waarin het probleem duidelijk naar voren komt. Ook worden er enkele oorzaken en/of verklaringen genoemd.

Een verklaring die genoemd wordt door alle groepen is het verschil in leren voor de leerlingen. Zo geeft de schoolleiding van het Theresialyceum aan *“Leerlingen zijn gewend om boven het maaiveld uit te steken, ze hebben vaak niets hoeven te doen voor school. Nu worden ze op hun niveau aangesproken en verwachten we wel dat ze weten hoe ze dit moeten aanpakken, dat blijkt vaak erg lastig voor ze”*. Dit wordt herkend door de basisscholen: *“Als ik nu kijk naar leerlingen die voor VWO gaan, dat zijn leerlingen waar het tot nu toe echt heel makkelijk is gegaan. Weinig moeite hoeven te doen en dus ook met huiswerk er mee weg komen om de avond van tevoren het te maken. Die dus totaal niet het nut zien van plannen en dit dus ook niet doen. Dat levert wellicht problemen op in het VO.”* Ook de docenten van het Theresialyceum herkennen zich hierin. Een mentor klas 1 geeft aan *“leerlingen zitten al zo lang in hun comfortzone en moeten er nu af en toe uit, dit levert de leerlingen veel stress op waardoor ze de*

overstap als groot ervaren. Ze hebben nog niet leren leren. Het echte leren lijkt ook echt nieuw voor ze.”

Niet alleen op het vlak van executieve vaardigheden belanden de leerlingen in een ‘gap’. De basisscholen zien ook dat het voor leerlingen lastig is om hun positie in de klas te bepalen: *“Ze zitten ineens bij peers, gelijkgestemden. Ze steken niet per se meer boven het maaiveld uit, wat eerst wel zo was. Dat is ook echt wel lastig, ze komen in een nieuwe werkelijkheid”*. Dit wordt bevestigd door docenten van het Theresialyceum: *“Er zijn kinderen die geen vragen meer durven te stellen, omdat ze nu ineens degene zijn die de meeste vragen stelt. En dan voelen ze zich ineens dom, het is nooit zo geweest voor ze. En dat speelt ook echt wel mee bij de kinderen.”*

Daarnaast komt het moment van de overstap op een moment in het leven van het kind, dat niet gunstig is, dit blijkt uit literatuur.

De overgang van basis- naar secundair onderwijs vindt plaats op het moment dat de meeste leerlingen veel veranderingen doormaken. Ze zitten net in de puberteit, wat veranderingen op zowel fysieke, psychologisch als sociaal vlak met zich meebrengt (Pettitt, 2003)

Dit wordt ook beaamd door de verschillende partijen. Zo geeft een docent van het Theresialyceum aan: *“De overstap op deze leeftijd is groot. Dat is voor een leerling ook een strijd, ineens mogen/kunnen ze niet meer spelen”*. Ook geeft een leerkracht van de basisschool het volgende aan: *“Wat ik denk dat heel erg meespeelt bij kinderen is toch wel dat puberen, wat steeds vroeger begint. Nee, en als je kijkt naar andere landen. Bijvoorbeeld Zweden, zitten ze een langere periode bij elkaar op school voordat ze uit elkaar gaan en moeten kiezen. Dan ga je dat moment van het echte puberen voorbij.”*

Een laatste oorzaak voor het ervaren van een grote overstap tussen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs ontstaat mogelijk door de keuze voor een bepaalde middelbare school. In het eerste onderzoek uit 2017-2018 (Veer, 2018) is gebleken dat er weinig schoolkeuze-ondersteuning plaatsvindt op de basisscholen. Er wordt wel aandacht besteed aan het voortgezet onderwijs in het algemeen, maar de verschillen en overeenkomsten tussen de verschillende vo-scholen worden niet expliciet benoemd of naast kwaliteiten van leerlingen gelegd om te kijken welke school het beste bij welke leerling past. Daarnaast bleek ook dat de voorlichting vanuit het Theresialyceum niet altijd volledig en overzichtelijk was. Over het advies en de daaropvolgende schoolkeuze geeft een basisschool aan: *“Wij geven het advies, niet voor een school, maar een niveau. En de leerlingen en ouders maken de keuze en dat is soms ook op basis van hun status of de status/naam van de school. Dat is niet altijd de school die het beste bij de leerling past.”* Daarover zegt een docent van het Theresialyceum: *“Als je dan aan ouders vraagt of ze bewust voor Theresia hebben gekozen, geven ze vaak aan; het kind mocht kiezen en die vond de sfeer zo leuk! Veel komen voor sfeer maar weten niet precies wat we van de leerlingen verwachten. En dan kunnen we ze dat wel voorlichten, maar kunnen ze zich er dan iets bij voorstellen?”* Ook de schoolleiding benoemt dit onderwerp als een mogelijke oorzaak voor het probleem: *“Wij krijgen ook kinderen met een hoge gunfactor binnen, waarvan dan niet goed genoeg is ingeschat wat wij op dit niveau echt verwachten. Soms zijn leerlingen vanuit hun*

basisschool het beste, maar dat is dan ook maar relatief. Het maakt het lastig omdat er soms geen eenduidigheid binnen de PO-scholen lijkt te zijn."

Wanneer bovenstaande samengevat wordt, kan er gesteld worden dat door alle partijen het probleem herkend wordt.

Betrokkenen bepalen

De vraag wie betrokken moet zijn bij de oplossing van dit probleem is niet in alle interviews uitgebreid aan bod gekomen of expliciet beantwoord. Wel blijkt uit de open gesprekken met de verschillende partijen dat het erg van belang is dat het probleem aangepakt wordt middels een samenwerking tussen het voortgezet onderwijs en het primair onderwijs. Daarbij geven verschillende basisscholen aan dat het fijn zou zijn als dit centraal geregeld wordt. Een basisschool zegt: *"Als representant van Theresia kun je wellicht niet zoveel voor elkaar krijgen. Maar als je vanuit de gemeente of een bredere organisatie als paraplu aanbiedt, kan er wellicht subsidie gekregen worden en vanuit daar kun je wel door!! Kijk eens bij de gemeente, welke projectleiders zijn er al?"*. Een andere basisschool bespreekt dit als volgt: *"Het is fijn als dit soort dingen centraal geregeld worden. Wij merken dat er veel verzoeken komen van verschillende scholen. Wanneer moet dit allemaal? Als het centraal aangestuurd wordt, is het veel beter te organiseren."*. Ook de schoolleiding van het Theresialyceum zou de aanpak van het probleem graag breder trekken: *Samen met het PO kijken wat er nodig is en dit ook breed oppakken. Dit moeten we dan ook neerleggen bij Ronald Verschuren (voorzitter POVO-013 red.). Aangeven dat dit soort gesprekken heel waardevol zijn. Misschien nog wel waardevoller dan de carrousel-momenten. Waar vooral geklit wordt met de eigen mensen."* Ook vanuit een basisschool wordt POVO-013 genoemd: *"Het zou een mooie opdracht voor POVO zijn. Iedereen is er mee bezig, maar het is mooi als het centraal opgepakt wordt."*

Huidig contact

Op de vraag wat het huidige contact inhoudt tussen PO en VO, wordt geantwoord dat er weinig contact is. De enige contactmomenten die genoemd worden zijn de po-vo carrousel en de warme overdracht. Over de kwaliteit van deze contactmomenten zijn de meningen verdeeld. De schoolleiding van het Theresialyceum verwoordt dit als volgt: *"Van een daadwerkelijke uitwisseling komt het tijdens de carrousel niet: de PO-scholen zoeken vooral elkaar op. Voor het VO is op dat moment niet echt belangstelling"*. Leerkrachten van de basisschool geven aan dit te herkennen: *"Bij de carrousel merk ik nu dat het toch PO en VO gescheiden is. Aan de andere kant, denk ik vooral dat het contact blijft bestaan door de warme overdracht, als je een paar jaar met dezelfde persoon contact hebt, dan weet je ook wel; past het niveau en ook met de terugkoppeling daarbij."* Basisschoolleerkrachten geven verder aan dat het lastig is om alle informatie te geven tijdens de warme overdracht: *"de warme overdracht, dit gaat bij alle middelbare scholen weer anders. En ja kijk, het is gewoon lastig. Er is een bepaalde lijst die jullie meenemen. Wij hebben een onderwijskundig rapport ingevuld, dat is ook geen fijn systeem. Daar kun je ook niet alles in kwijt, is vooral een technisch verhaal. En wij proberen bij de warme overdracht wel alles te vertellen waarvan wij denken dat het heel belangrijk is. Dus... het kan dus zijn... ja, ik weet niet... tuurlijk moet er doorgevraagd worden, maar het is ook onze verantwoordelijkheid om te vertellen wat belangrijk is."*

Maar ook na deze warme overdracht zou er contact onderhouden moeten worden. *“Niemand heeft contact met basisscholen? Het verbaast me, ik was er eigenlijk van overtuigd dat wij als school vanuit team 1 veel vaker terugkoppeling geven aan basisscholen over de resultaten. Als je dan in de vergadering ziet hoe bepaalde scholen in de vergadering naar voren komen van waar de leerlingen het niet goed doen. We hebben hier als school een verantwoordelijkheid in te nemen! Niet alleen op de warme overdracht!”,* aldus een docent van het Theresialyceum.

Behoeften

Wanneer er gesproken wordt over de behoeften tot contact ter oplossing van het probleem, blijkt dat de behoefte om het probleem aan te pakken bij iedereen aanwezig is. Hier worden al enkele suggesties en kanttekeningen genoemd. Een basisschoolleerkracht geeft aan: *“Ik heb absoluut die behoefte en vind het ook gewoon mijn taak om die leerlingen een goede overstap te laten ervaren. Een groot gedeelte van ons jaar staat ook in het teken van die overstap.”*. Ook docenten van het Theresialyceum zien het als hun taak: *“De noodzaak is heel hoog! Kinderen zijn twee jaar ongelukkig en ze kunnen vervolgens niet naar de school waar ze heen willen. Het is zo sneu! We moeten onze verantwoording hierin nemen en de basisschool ook.”* Ook wordt er al nagedacht over de manier waarop dit contact gevormd of versterkt kan worden. Zo denkt de schoolleiding van het Theresialyceum dat het volgende belangrijk is: *“Een stabiele relatie opbouwen, dus niet alleen bij de warme overdrachten. Hierbij is het belangrijk dat er naast het informeren over de leerlingen er ook duidelijk een overdracht komt over het pedagogisch en didactisch handelen. Wat hebben we nodig om dit van elkaar te versterken/verbeteren. een doorlopende leerlijn zou mooi zijn, dat er niet hobbels en kloven zijn.”* Leerkrachten van de basisschool zien ook andere mogelijkheden om in relatief weinig tijd meer kennis van elkaar op te doen: *“Een matrix of verwachtingsprofiel van elke school zou gevormd kunnen worden. Dit kunnen docenten in groep 8 dan gebruiken.”* *“Nou wat praktisch zou zijn, is het misschien handig om eens materiaal uit te wisselen?”*, aldus een andere leerkracht van een basisschool.

Docenten van het Theresialyceum zien het contact toch liever persoonlijk: *“Persoonlijk contact is eigenlijk het beste. Dat mensen van de basisschool een gezicht hebben bij onze school. Een relatie opbouwen met de basisschool is het belangrijkste om iets te bereiken. En als daar nu geen tijd voor is vanuit beide kanten, moet daar tijd voor gemaakt worden. Als we vinden dat dit prioriteit heeft moeten we er ook naar handelen.”*.

De behoefte is er, maar er wordt ook gesproken over tijd en facilitering. Dit onderwerp komt later aan bod vanuit de open codering.

Mogelijke ideeën?

Zowel de docenten van het Theresialyceum als de leerkrachten van de basisschool zijn bevoegen onderwijsmensen en hebben al allerlei ideeën over het mogelijk oplossen van het probleem rondom de overstap po-vo en het opzetten van contact tussen beide systemen. De ideeën lopen uiteen, maar laten ook overeenkomsten zien.

Zo hebben alle partijen gesproken over een bezoek brengen aan elkaar praktisch. De schoolleiding van het Theresialyceum spreekt over *“Bij elkaar in de keuken kijken”*. Een docent van het Theresialyceum benoemt het als volgt: *“Laat een leerkracht eens een dagje meelopen bij ons in de klas. Zo kunnen groepsleerkrachten ook beter een voorstelling maken bij de voorlichting die wij geven. Ze kunnen het dan ook weer beter vertalen naar hun leerlingen in groep 8 wanneer ze over het VO praten. En als mentoren van klas 1 kijken bij BS. Eens kijken wat er met leerlingen gebeurt die op de basisschool de beste zijn en dus potentiële leerlingen voor ons zijn. Wat doet zo’n leerling de hele dag? Dat we daar een beeld van kunnen vormen.”* Hier ziet een basisschoolleerkracht ook iets in, maar zij plaatst hier wel een kanttekening bij: *“Docentbezoeken over en weer zou heel goed zijn, maar praktisch vraag ik me af of dit haalbaar is. We hebben dan niemand voor de klas. Het idee is heel erg goed! Dan kijk je echt bij elkaar in de keuken.”* *“Het gesprek is heel belangrijk! Sfeer proeven bij elkaar is ook een optie”*, aldus een andere leerkracht van een basisschool.

Een ander idee dat door zowel de docenten van het Theresialyceum als door de basisscholen wordt benoemd, is het gebruik van een kijkwijzer of schoolprofiel. *“Wellicht dat wij een soort kijkwijzer zouden kunnen ontwikkelen voor groep 8 en aan basisschoolleerkrachten mee kunnen geven en kunnen vragen; scoor nu eens voor de leerlingen. Dan kunnen ze gericht kijken als een leerling bepaald gedrag vertoont, wat dat betekent en wat voor profiel er dan uit komt. 1 A4’tje met wat ze kunnen verwachten. Een groep 8 leerkracht kan dan inschatten of de leerling past bij de school waar ze voor willen kiezen.”*, aldus een docent van het Theresialyceum. Een basisschoolleerkracht benoemt het net anders: *“Speerpunten per school in een boekje weergeven, zodat docent groep 8 hier informatie uit kan halen, maar ook andersom. Zodat je als mentor kan teruglezen hoe een leerling 8 jaar lang is opgeleid.”*

Vanuit de docenten van het Theresialyceum wordt er gevraagd naar een dialoog met de basisschool. *“We moeten dialoog zoeken met basisschool. Zij konden zich voorheen verschuilen achter de citotoets, maar nu kan een ouder ook protesteren. Wij moeten in dialoog met de basisschool. Zijn de leerkrachten wel opgeleid om de poortwachter te spelen?? Zij bepalen waar het kind terecht komt. De leerkrachten moeten nu een harde lijn trekken, de basis die ze daarvoor konden gebruiken is weggefallen. Wellicht hebben ze nu meer informatie vanuit ons nodig om toch een referentiekader voor het vervolgonderwijs te hebben.”* *“Het is de informatieoverdracht waar we veel winst kunnen behalen. Ja, hoe kan het zo zijn dat een basisschoolleerkracht 8 jaar lang het kind ziet en een vwo-advies geeft. Hoe kan het dat ze het dan ineens niet meer kunnen? Leerlingen zijn relatief goed, de beste van de basisschool, maar klopt dit met wat we van ze verwachten op de middelbare school. We moeten hierover in gesprek!”*, aldus een docent van het Theresialyceum. Ook de schoolleiding van het Theresialyceum benoemt het aangaan van een gesprek: *“Een breder gesprek regelen met po, via POVO?”*.

Als laatste wordt de terugkoppeling aan de basisschool over de resultaten van oud-leerlingen als een mogelijk waardevol idee gezien. Een docent van het Theresialyceum geeft aan: *“Je kunt de basisschool inzicht geven door terugkoppeling te geven over de voortgang (bijvoorbeeld tijdens de warme overdracht). We moeten nazorg leveren. Daar hebben we een verantwoordelijkheid in. Zo’n groep 8 leerkracht geeft advies met de beste bedoeling, maar krijgt geen terugkoppeling. Hoe kan hij/zij dan reflecteren op het eigen handelen en weten of datgene wat gedacht werd ook goed is uitgepakt.”* Basisscholen denken ook handige informatie te kunnen krijgen vanuit oud-leerlingen zelf: *als we het*

over oud-leerlingen hebben is klas 3 of 4 misschien ook goed? Ik vraag me af of leerlingen na hun eerste jaar al voldoende informatie kunnen verschaffen. Wat is je tegengevallen of waar had je iets aan gehad als dit op de basisschol beter was voorbereid. Een klas 3 of 4 leerling kan hier misschien meer over vertellen en die kan ook zeggen; ik ben op die school begonnen, maar nu zit ik hier... Het zijn dan wel de kinderen die op het Theresia zijn blijven hangen. Als het dus meerdere scholen zijn kun je een startende Theresiaan op een andere school tegenkomen, en juist die informatie is heel belangrijk!! Het verhaal van de 'uitstromers' is belangrijk voor de aansluiting PO naar VO."

Voorwaarden en facilitering

Een onderwerp dat bewust niet in de interviewvragen was opgenomen is toch aan bod gekomen in de open gesprekken. Het gaat om voorwaarden en facilitering om het contact te kunnen opzetten en het probleem aan te kunnen pakken. Dit onderwerp was niet opgenomen in de leidraad, omdat de onderzoeker een open gesprek wilde voeren, zonder alle mitsen en maren expliciet te benoemen. Toch is hier vanuit alle partijen over gesproken, omdat het een grote hobbel blijkt te zijn op weg naar het succes. Vanuit de open codering is dit dus alsnog meegenomen in belangrijke resultaten van dit onderzoek.

Basisscholen geven aan zeker mee te willen werken aan een oplossing voor het geschetste probleem, maar geven ook aan dat dit tijd en energie kost. Zoals onder het kopje 'betrokkenen bepalen' al wordt aangegeven is het fijn als dingen centraal worden opgepakt: *"Scholen zullen samen moeten optrekken. Er moet niet één school als individu mee aan de slag gaan. Waarom niet? Het moet vergelijkbaar met elkaar zijn en ook qua capaciteit is echt voor mij niet te doen om op elke school langs te gaan en info te halen."*, aldus een basisschoolleerkracht. Dit wordt beaamd door een andere basisschoolleerkracht: *"Het is wel belangrijk om na te denken hoe je dit praktisch vorm gaat geven. Het gaat natuurlijk ook om uitzonderingen, hoe ga je daar mee om en er zijn een stuk of 8 scholen waar leerlingen naar uitstromen. Zou je dan iets kunnen bundelen bijvoorbeeld. Je wil het zo effectief mogelijk in de drukte van iedereen. Zoveel mogelijk bereiken in de tijd die je hebt."*

Ook benoemen basisschoolleerkrachten het volgende: *"een moment vast op de agenda, dan kunnen we daar iets mee. Net als overdracht VO is belangrijk. Als die gesprekken vast staan, dan kan dat geregeld worden. Bijvoorbeeld in de jaarplanning. Het krachtigste is dat dit al ver vooruit gepland wordt. Als we dit belangrijk vinden kan dit vastgezet worden voor over een jaar."* Een andere basisschoolleerkracht bekijkt hetzelfde gegeven vanuit de leerlingen: *Wel is dan timing belangrijk; wanneer zou het moeten gebeuren? De kinderen hebben op deze school tot aan de eindtoets nog wat aan het onderwijsaanbod terwijl een andere school de leerlingen misschien al veel eerder 'los/vrij' laat. Musical, helpen kleuters, et cetera. Ze zijn er doorheen. Dat is wel een belangrijke kwestie."*

Ook de schoolleiding van het Theresialyceum geeft aan dat het vooraf goed gepland moet zijn; *"Bij ons op school wordt het ook niet gewaardeerd als er zoveel lessen ineens uitvallen". "Ik kan niet zomaar weg, er is geen vervanging te vinden"*, aldus een basisschoolleerkracht.

HOOFDSTUK 5. CONCLUSIE

De resultaten en analyses uit hoofdstuk 4 vormen de basis voor de hieronder weergegeven conclusies. Er volgt eerst een antwoord op de deelvragen, waarna er een overkoepelende conclusie getrokken kan worden dat een antwoord vormt op de hoofdvraag van het onderzoek:

Op welke manier kan het contact tussen basisscholen en het Theresialyceum versterkt worden?

5.1 Deelvraag 1. Op welke manier kan het contact tussen twee systemen (op het niveau van po-vo) volgens de literatuur opgezet en versterkt worden?

Uit het theoretisch kader van dit onderzoek blijkt dat er op verschillende manier contact gemaakt kan worden tussen twee systemen. Het is belangrijk dat men beseft dat er binnen netwerken ook grenzen zijn. Deze grenzen kunnen ontstaan op plekken waar verschillen in bijvoorbeeld werkwijze bestaan. Er ontstaat wrijving. Volgens Wenger (2000) is het belangrijk dat er wrijving blijft bestaan, zodat men ook daadwerkelijk tot leren kan komen. In dit geval komt men dan tot iets wat bijdraagt aan de oplossing van het probleem. Het actief uitwisselen van kennis en de interactie die plaatsvindt omdat personen elkaar willen begrijpen en van elkaar willen leren leidt tot resultaat (Belder, 2015).

Wanneer de acties of interacties binnen het sociaal netwerk niet het gewenste resultaat opleveren voor beide partijen is er sprake van discontinuïteit. Ook het gebrek aan bekendheid van elkaars werkwijzen (Pelgrims, 2012), leidt tot vooroordelen over en weer, wat mogelijk leidt tot wantrouwen bij de betrokken partijen. Wanneer sleutelfiguren ontbreken in de samenwerking, ontbreekt het wellicht aan de juiste contacten en initiatieven. Hierdoor zijn misschien niet alle relevante systemen betrokken, waardoor het bereik van het contact onvoldoende blijft. Doordat er verschillend gehandeld wordt in beide netwerken, ontstaan er problemen voor de personen in het netwerk (Akkerman & Bakker, 2012) (Akkerman & Bakker, 2011a). In het geval van dit onderzoek ervaren leerlingen discontinuïteit in beide systemen, waardoor zij problemen ervaren bij de overgang van het ene naar het andere systeem.

„Om aansluiting tussen primair en voorgezet onderwijs te verbeteren, is niet alleen aandacht nodig voor de overdracht van gegevens van leerlingen, maar ook voor meer bekendheid met elkaars werkwijzen, voor betere aansluiting van leerlijnen en afstemming van leerlingenzorg (Smeets, 2007).”

Uit het theoretisch kader blijkt dat samenwerking positieve effecten kan opleveren als er bij het opzetten van deze samenwerking rekening gehouden wordt met het volgende:

- Gemeenschappelijke doelen ontwikkelen
- Stabiele situatie creëren
- Afspraken maken rondom leiderschap en betrokkenheid, regie vanuit één systeem is het meest effectief bevonden
- Werken vanuit een heldere visie
- Tijdspad en heldere communicatie

Om de samenwerking te laten slagen is een aantal voorwaarden van belang:

- Middelen
- Tijd
- Ondersteuning vanuit gezaghebbende functies
- Gezamenlijke huisvesting
- Deskundigheid
- Mogelijkheid tot scholing of teambuilding

In de literatuur worden traditionele vormen van professionalisering zoals workshops, seminars en conferenties niet meer als effectief beschouwd. Deze zouden geen grote invloed hebben op het verhogen van de kennis of van een verandering in de praktijk binnen het onderwijsveld (Garet, Porter, Desimone, Birman, & Yoon, 2001). Kenmerkend voor nieuwe en populaire vormen van professionaliseren is dat ze meestal plaatsvinden op de werkplek, samen met collega's en in de lespraktijk (Korenhof, Schreurs, Meijs, & de Laat, 2010).

5.2 Deelvraag 2. Welke vormen van contact (op docentniveau) zijn er al tussen basisscholen en het Theresialyceum gedurende een schooljaar?

Uit het onderzoek blijkt dat er weinig tot geen contact is tussen de basisscholen en het Theresialyceum. Het blijft beperkt tot twee momenten in het jaar, namelijk de po-vo carrousel en de warme overdrachten.

5.3 Deelvraag 3 en deelvraag 4

Welke behoeftes zijn er vanuit het Theresialyceum om het contact met de basisscholen te versterken?

Welke behoeftes zijn er vanuit de basisscholen om het contact te versterken met het Theresialyceum?

Vanwege de gezamenlijke analyse van deelvragen 3 en 4 zullen de conclusies gezamenlijk onder deelvraag 4 uiteengezet worden.

Vanuit beide systemen, de basisscholen en het Theresialyceum, leeft de behoefte om meer met elkaar in contact te komen. Dit contact moet centraal georganiseerd worden.

Onderstaande citaten uit de gesprekken met basisscholen en het Theresialyceum benadrukken dit nogmaals: *“Het zou een mooie opdracht voor POVO zijn. Iedereen is er mee bezig, maar het is mooi als het centraal opgepakt wordt”,* aldus een leerkracht van de basisschool. Ook vanuit het Theresialyceum wordt dit benadrukt: *Dit moeten we dan ook neerleggen bij Ronald Verschuren (voorzitter POVO-013 red.). Aangeven dat dit soort gesprekken heel waardevol zijn. Misschien nog wel waardevoller dan de carrousel-momenten. Waar vooral geklit wordt met de eigen mensen.”*

5.4 Beantwoording hoofdvraag

Op welke manier kan het contact tussen basisscholen en het Theresialyceum versterkt worden?

Na het beantwoorden van alle deelvragen, kan de hoofdvraag beantwoord worden. Dat zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs de behoefte heeft met elkaar in contact te komen en te blijven, is duidelijk. Er zijn ook al verschillende ideeën over de manieren en vormen van contact besproken. De boodschap die vanuit alle gesprekken naar voren is gekomen, is dat het centraal opgepakt moet worden. Alle losse initiatieven worden als waardevol ervaren, maar hier is geen tijd en facilitering voor, waardoor dit uiteindelijk weer stopt. Kijkende naar de antwoorden op deelvraag 1, blijkt uit de literatuur ook dat het erg van belang is dat er een stabiele situatie georganiseerd wordt, waarbij middelen, tijd en ondersteuning belangrijke voorwaarden zijn. Er moet dus vanuit POVO-013, de gemeente of een nog samen te stellen netwerk, gekeken worden naar een bredere, overkoepelende aanpak waarbij alle behoeftes vanuit de verschillende systemen gezamenlijk opgepakt kunnen worden, zodat er uiteindelijk continu contact bestaat.

Vanuit dit onderzoek zal er een adviesdocument naar POVO-013 en de gemeente Tilburg gaan om dit regio breed op te pakken. Dit document bevat een beschrijving van het praktijkprobleem, ondersteund door een literatuurverkenning. Vervolgens worden de resultaten uit dit onderzoek gepresenteerd met het dringende verzoek/advies om dit op te pakken.

HOOFDSTUK 6. DISCUSSIE

Na het uitvoeren van het onderzoek is het tijd om terug te kijken op het ontwerp en de uitvoering van het onderzoek. Tijdens de uitvoering van het onderzoek kwamen al enkele vragen naar voren. Terugkijkend zouden er zaken misschien op een andere manier beter aangepakt kunnen worden.

Discussiepunten proces

Dit jaar werd het onderzoek als vervolg op een ander onderzoek uitgevoerd. In het vorige onderzoek is er gewerkt met vragenlijsten, terwijl er dit jaar gewerkt werd met interviews. Daarnaast was er een groot verschil in het aantal proefpersonen. Als onderzoeker merkte ik dat het verschil tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek groot is. Dit had ik als onderzoeker niet zo ingeschat, waardoor ik soms verkeerde inschattingen heb gemaakt. Zo verwachtte ik dat het analyseren van de resultaten gestructureerd kon gebeuren, maar vanwege de open aard van de gesprekken merkte ik al snel dat het toch veel meer tijd kostte om de structuur te vinden. Uiteindelijk heb ik me moeten neerleggen bij minder proefpersonen dan vooraf bedacht, maar merkte ik wel dat de kwaliteit en inhoud van de gesprekken erg veel informatie opleverde.

Een tweede discussiepunt binnen het proces van dit onderzoek was het werven van respondenten. In overleg met betrokkenen van het Theresialyceum is de lijst van samples opgesteld. Deze scholen zijn de enige scholen die benaderd zijn om deel te nemen aan het onderzoek. Vanuit deze lijst zijn er vijf scholen die hebben aangegeven in gesprek te willen gaan over het gepresenteerde onderwerp. De meeste andere scholen gaven meteen aan te weinig tijd te hebben om vanuit een individueel initiatief dit probleem aan te pakken. Daarnaast waren er nog twee scholen die niet gereageerd hebben. Als onderzoeker had ik hier meer achteraan kunnen gaan, door na de herinnering per mail ook nog even te bellen. Ik had graag meer respondenten gehad, dit omdat dan alle purposes aan bod zouden zijn gekomen. De vijf samples die nu hebben deelgenomen dekken ook een groot gebied van alle purposes, maar als onderzoeker ben ik niet helemaal tevreden met vijf interviews over de totaal 103 basisscholen in de regio.

Ook speelde het samenwerkingsverband POVO-013 steeds door mijn hoofd. In gesprekken bleek ook dat door de respondenten POVO-013 of een andere gezamenlijke organisatie genoemd werd. Naar aanleiding van mijn onderzoek wil ik graag in gesprek gaan met POVO-013. Wel denk ik dat ik al verder had kunnen zijn als ik POVO-013 na het onderzoek van vorig jaar al had meegenomen in mijn onderzoek dit jaar. Wellicht dat ik nu vanaf het begin moet beginnen, terwijl ik ze dus eerder al mee had kunnen nemen in mijn denkwijze en onderzoeken.

Discussiepunten meetinstrument en uitvoering

Als ik achteraf terugkijk op de interviewleidraad die gebruikt is voor de gesprekken en de daaruit gekomen resultaten, kan ik stellen dat de leidraad niet helemaal in balans was. In de gesprekken is het gedeelte van 'probleemverkenning' uitgebreid aan bod gekomen. Dit was eigenlijk bedoeld als introductie van het gesprek, maar werd al gauw onderwerp van gesprek. De interviews werden

afgenomen om te peilen of er behoeftes waren en wat die behoeftes dan precies inhielden. Daarover werd eigenlijk maar één vraag gesteld tijdens het interview. Hier waren nog wel wat kleine vragen onder gehangen, maar deze zijn in de interviews niet altijd aan bod gekomen. Een volgende keer zou ik de lijn van het gesprek wat beter kunnen bewaken. Wanneer helder is wat het probleem is en in welke richting we zoeken naar de oplossing, kan ik dat gedeelte afkappen en afronden om vervolgens over te gaan op het onderwerp van gesprek. Op die manier had ik misschien meer tijd over gehad voor de kern van het gesprek. Vanwege de open aard van het interview is er gelukkig wel genoeg besproken dat erg interessant is en meegenomen kan worden in de uitwerking van het op te zetten contact.

Tevreden ben ik over de uitvoering van de methode, kijkende naar de organisatorische randzaken. Doordat ik tijdig naar de basisscholen heb gemaïld, waren er meerdere mogelijkheden om op bezoek te gaan. Daarnaast denk ik dat het voor de basisscholen erg fijn is geweest dat ik als onderzoeker naar hun toe ben gekomen. Dit kost hen minder moeite, daarnaast laat ik mijn betrokkenheid bij hun school nogmaals blijken.

Deelvraag 2 bleek achteraf een erg korte deelvraag te zijn, waarbij het antwoord kort en duidelijk was. Wellicht had ik dit als onderdeel van een andere deelvraag kunnen gebruiken. Door middel van een korte vragenlijst aan administratie per mail is de vraag beantwoord. De vraag is dus of deze deelvraag genoeg 'body' had om als officiële deelvraag in het onderzoek een plekje te krijgen.

Discussiepunten resultaten en conclusies

Analyse per interviewvraag/onderwerp is prima geweest. Wel heb ik lang moeten zoeken naar deze structuur, omdat de gesprekken toch minder gestructureerd zijn gevoerd dan van tevoren bedacht. Na ondersteuning door de begeleider AOS heb ik een logischere structuur kunnen vinden in het geheel. Door het transcriberen en structureren van de interviews ben ik veel tijd verloren, terwijl ik later de eerste opgezette grote lijn weer terugvond. Een volgende keer is het handig om voordat ik begin aan structureren even de leidraad van het interview er weer bij te pakken.

Doordat ik dit jaar gewerkt heb met interviews, heb ik te maken gehad met een kwalitatief onderzoek. Ten opzichte van vorig jaar merkte ik dat ik het lastiger vond om de resultaten feitelijk weer te geven. Soms heb ik in de interviews niet goed genoeg doorgevraagd, waardoor je soms net de essentie in een antwoord mist. Ik was geneigd om dan mijn eigen interpretatie aan het antwoord te geven, terwijl je dit zo feitelijk mogelijk wilt weergeven. Na het aanbrengen van de structuur en het compacten van de verschillende antwoorden, bleek het makkelijker om er één geheel van te maken.

De conclusies zijn erg compact dit omdat de vragen in de vragenlijst te veel gingen over probleemherkenning. De daadwerkelijke antwoorden op de deelvragen zijn wel af te leiden uit de interviews, maar er is eigenlijk maar één vraag die echt 1-1 op de deelvraag slaat. Daardoor is een transcriptie van een interview soms 14 pagina's terwijl het daadwerkelijke antwoord op de vraag maar 1 alinea bedraagt. Wanneer ik in de interviews een betere balans had kunnen vinden, kon ik meer tijd

steken in de belangrijkste vragen. Ook was er dan tijd geweest om hier meer op in te gaan door middel van doorvragen. Wellicht waren de conclusies dan wat uitgebreider en genuanceerder.

Als ik in zijn geheel terugkijk op dit onderzoek, denk ik dat er erg veel is losgekomen bij de betrokken personen. Dit moet wel degelijk een vervolg krijgen, nu leeft het! Het idee is om een adviesrapport voor POVO-013 en/of gemeente Tilburg te schrijven, onderbouwd vanuit dit onderzoek. Echter, hier was geen tijd meer voor binnen dit onderzoekstraject. Dit zal op een later moment opgepakt worden.

BIBLIOGRAFIE

- Akkerman, S., & Bakker, A. (2011a). Learning at the boundary: an introduction. *International Journal of Educational Research*, 1-5.
- Akkerman, S., & Bakker, A. (2011b). Boundary crossing and boundary objects. *Review of educational research*(81(2)), 132-169.
- Akkerman, S., & Bakker, A. (2012). Crossing boundaries between school and work during apprenticeships. *Vocations and Learning*, 153-173.
- Belder, S. (2015). *Bruggenbouwers in het Kennisnetwerk van het Onderwijs*. Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Bood, R., & Coenders, M. (2004). *Communities of Practice: bronnen van inspiratie*. Utrecht: Lemma.
- Bood, R., Coenders, M., & Van Luin, A. (2010). *Netwerklere, omgaan met gemene problemen*. Gouda: Habiforum.
- Bosch, M., Konermann, J., de Wit, C., Rutten, M., & Amsing, M. (2008). *Passende overgang. Een verkenning naar de stand van zaken rond de overgang tussen primair en voorgezet onderwijs*. 's Hertogenbosch: KPC Groep.
- de Bruin, H. (2008). *De succesfactoren van een kennisnetwerk*. Vrije Universiteit. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Driessen, G., Doesborgh, J., Ledoux, G., Overmaat, M., Roeleveld, J., & van der Veen, I. (2005). *Van basis- naar voortgezet onderwijs. Voorbereiding, advisering en effecten*. Nijmegen/Amsterdam: ITS/SCO-Kohnstamm Instituut.
- Driessen, G., Doesborgh, J., Ledoux, G., Overmaat, M., Roeleveld, J., & Veen, I. (2005). *Van basis- naar voortgezet onderwijs. Voorbereiding, advisering en effecten*. SCO-Kohnstamm Instituut; ITS, Amsterdam; Nijmegen.
- Engeström, Y. (2001). Expansive learning at work: Toward an activity theoretical reconceptualization. *Journal of education and work*(14(1)), 133-156.
- Engeström, Y., Engeström, R., & Kärkkäinen, M. (1995). Polycontextuality and boundary crossing in expert cognition: Learning and problem solving in complex work activities. *Learning and Instruction*(5), 319-336.
- Garet, M., Porter, A., Desimone, L., Birman, B., & Yoon, K. (2001). What makes Professional Development effective? Results from a national sample of teachers. *American Educational Research Journal*, 38(4), 915-945.
- Guskey, T. (2002). Professional Development and Teacher Change. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 381-391.
- Guskey, T. (2003). What Makes Professional Development Effective? *Phi Delta Kappan*, 748-750.
- Hord, S. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement*. Austin: Southwest Educational Development.
- Inspectie van het Onderwijs. (2007). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2005/2006*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Kilbane, J. (2009). Factors in sustaining professional learning community. *NASSP*, 184-205.
- Korenhof, M., Schreurs, B., Meijs, C., & de Laat, M. (2010, december). Netwerklere in het onderwijs. *OnderwijsInnovatie*, 17-25.

- Lumpe, A. (2007). Research-Based Professional Development: Teachers Engaged In Professional Learning Communities. *Journal of Science Teacher Education*, 18, 125-128.
- Midgley, C., Feldlaufer, H., & Eccles, J. (1989). Student/teacher relations and attitude toward mathematics before and after the transition to junior high school. *Child Development*, 981-992.
- Milbourne, L., Macrae, S., & Maguire, M. (2003). Collaborative solutions or new policy problems: exploring Multi-agency partnerships in education and health work. *Journal of Educational Policy*, 19-35.
- Moolenaar, N. (2010). *Ties with potential: Nature, antecedents, and consequences of social networks in school teams*. Universiteit van Amsterdam. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Moolenaar, N. (2010). Verbinden en verbeteren: Opbrengsten van sociaal kapitaal in het onderwijs. *Develop*, 4-9.
- Mulder, V. (2014). *School overstijgende Professionele Leergemeenschappen uit de praktijk: een Evaluatie*. Universiteit van Utrecht. Utrecht: Universiteit van Utrecht.
- Onderbouw-VO. (2008). Bewegen met beleid. Monitor onderbouw 2007. Zwolle: Onderbouw-VO.
- Paavola, S., Lipponen, L., & Hakkarainen, K. (2004). Models of innovative knowledge communities and three metaphors of learning. *Review of Educational Research*(74(4)), 557-576.
- Pelgrims, L. (2012). *Continuïteit of kloof tussen het basisonderwijs en het secundair onderwijs? Een sprong in het ongekende...* Katholieke Hogeschool Leuven, Lerarenopleiding Nederland en Aardrijkskunde, Leuven.
- Pettitt, B. (2003). *Effective Joint Working between Child and Adolescent Mental Health Services (CAMHS) and Schools*. London: Department for Education and Skills.
- povo-013. (2005-2017). *Algemeen*. Opgeroepen op oktober 2017, van POVO-013: <https://www.povo-013.nl/algemeen.html>
- Roeser, R., Eccles, J., & Sameroff, A. (2000). School as a context of early adolescents' academic and social-emotional development: A summary of research findings. *Elementary School Journal*, 443-471.
- Simons, P. (2003). *Leren van docenten: een methodiek voor professionele ontwikkeling*. Opgeroepen op oktober 21, 2018, van https://www.researchgate.net/publication/46646350_Leren_van_docenten_een_methodiek_voor_professionele_ontwikkeling
- Sloper, P. (2004). Facilitators and barriers for co-ordinated Multi-agency services. *Child: Care, Health & Development*, 571-580.
- Smeets, E. (2007). *Samenwerking tussen primair onderwijs, voortgezet onderwijs, regionale expertisecentra en jeugdzorg*. Radboud Universiteit Nijmegen. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional Learning Communities: A Review of the Literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221-258.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, R., Thomas, A., Wallace, M., Greenwood, A., & Hawkey, K. (2005). What is a professional learning community? A summary.
- van der Donk, C., & van Lanen, B. (2016). Praktijkonderzoek in de school. In C. van der Donk, & B. van Lanen, *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Veer, N. d. (2018). *Thesialyceum, een passende schoolkeuze?* Tilburg.

- Verbeek, F., van Eck, E., Glauvé, M., Ledoux, G., & Voncken, E. (2005). *Bruggen bouwen voor leerloopbanen*. SCO-Kohnstamm Instituut. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Verbiest, E. (2012). *Professionele Leergemeenschappen: Een inleiding*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Wenger, E. (2000). Communities of practice and social learning systems. *Organization*(7), 225-246.
- Wigfield, A., Eccles, J., Mac Iver, D., & Reuman, D. (1991). Transitions during early adolescence: Changes in children's domain-specific self-perceptions and general self-esteem across the transition to junior high school. *Developmental Psychology*, 552-565.
- Wolf, K., & Huizenga, P. (2006). *Hens aan Dek! Een analyse van good practice gericht op het binnenboord houden van leerplichtige leerlingen*. Amsterdam: Eduquality.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. MAIL ADMINISTRATIE (DEELVRAAG 2)

Hoi Saskia en Anja,

Zoals jullie misschien wel weten doe ik dit jaar via AOS een vervolgonderzoek binnen het thema 'overgang PO-VO'. Mijn focus ligt dit jaar op het uitwerken van een continu contact tussen basisscholen en onze school. Enerzijds zodat we meer kennis krijgen van de werkwijze op de basisscholen (en daar dus mogelijk beter op kunnen aansluiten), anderzijds zodat basisscholen meer kennis krijgen van onze school (om leerlingen beter te ondersteunen in hun schoolkeuze en voorbereiding op het VO). We roepen al een aantal jaar dat de instroom zo verandert en we een andere populatie leerlingen binnen krijgen. Om onder andere weer meer grip te krijgen op de instroom willen we het contact met de basisscholen versterken. Maar hoe gaan we dat doen? Dat is de vraag waar ik me in dit onderzoek mee bezighoud.

Ik mail jullie omdat ik graag in kaart breng welke vormen/momenten van contact er op dit moment bestaan tussen basisscholen en het Theresialyceum. Denk hierbij aan; vaste mailmomenten, vaste informatie die verstuurd wordt naar basisscholen, nieuwsflits, DOD, warme overdracht, uitnodiging verrijkingsklas, uitnodiging meeloopmiddagen, et cetera, et cetera. Emily vertelde mij dat jullie vanuit de administratie mogelijk antwoord kunnen geven op mijn vraag.

Zouden jullie mij kunnen laten weten welke communicatie/welk contact er op dit moment gedurende een schooljaar plaatsvindt tussen onze school en de basisscholen?

Als dit op een vast moment in het jaar is, laat dit dan weten, dan kan ik de datum ook opnemen in mijn overzicht.

Mochten jullie nog vragen hebben, dan hoor ik het graag. Alvast heel erg bedankt!

Groetjes,

Nina

BIJLAGE 2. INTERVIEWLEIDRAAD BEHOEFTE THERESIALYCEUM (DEELVRAAG 3)

INTERVIEWLEIDRAAD

ONDERZOEKSGROEP THERESIALYCEUM

→Bijeenkomst 1: uitwerken van probleem en behoeftes beschrijven

INLEIDING

Aanleiding en relevantie van het onderzoek benoemen

De instroom is veranderd, we hebben de verkeerde leerling binnen, we kunnen de leerlingen niet meer bedienen zoals een paar jaar geleden. Allemaal geluiden die zelf laten horen. Daarnaast zit de school ook op de cijfers, die ook niet meer zo rooskleurig zijn. Maar het allerbelangrijkste is dat we er in de lessen/klassen last van hebben. Vanuit eerdere onderzoeken blijkt dat de overstap erg lastig is en veel problemen met zich meebrengt. Deze overstap kan onder andere verbeterd worden wanneer er meer kennis is over de werkwijze in het andere systeem: de basisschool. Ik ben op zoek naar een manier om tot kennisuitwisseling te komen, waar dus eerst contact voor gemaakt dient te worden.

- Waar lopen we tegenaan wat in onze ogen te maken heeft met de overstap? Wat ervaren we zelf in de klas?
- Wie moet er betrokken zijn bij de oplossing van het probleem?

KERN

Basisscholen

- Hoe kijken wij op dit moment naar de basisschool?
- Welke aannames/vooroordelen bestaan er? En kunnen mogelijk weggenomen worden?
- Wat zouden wij willen veranderen aan de basisschool?
- Wat missen we op dit moment waar BS ons mee kan helpen?

Theresialyceum

- Wat/hoe willen we zelf investeren om het probleem op te lossen?
- Welke kennis willen we vanuit Theresialyceum delen?
- Tegen welke praktische zaken denken we aan te lopen?

Mogelijke oplossingen

- Concluderend: **Welke behoeftes hebben we?**
- Waar hebben we meer kennis van nodig? Wie hebben die kennis nodig?
- Denk aan welke momenten zijn gunstig gezien de jaarplanning en welke momenten lijken gunstig gezien de stappen/keuzes die in groep 8 gemaakt moeten worden?
- Wat voor soort contact? Via de mail of juist persoonlijk?
- Hoe vaak is contact nodig om een stabiele situatie te creëren?

→ Bijeenkomst 2: behoeftes samenvatten en aanvullen + richting serieuze suggesties

INLEIDING: TOELICHTING WAAR CONTACT AAN ZOU MOETEN VOLDOEN

- Aangaan van dialoog
- Flexibel om kunnen gaan met verschillende perspectieven/belangen
- Interactieve activiteiten binnen systemen organiseren
- Vanuit een gemeenschappelijk doel werken
- Stabiele situatie creëren (niet eenmalig/sporadisch, maar periodiek)
- Regie vanuit één partij van de betrokken systemen
- Heldere visie+tijdspad+heldere communicatie (theoretisch kader aanvullend met bovenstaande punten, waarbij doel en gezamenlijk belang wordt geformuleerd)

KERN:

Hebben we zelf suggesties/ideeën?

Aantal voorbeelden geven en vanuit hier samen brainstormen:

- Boekje met specifieke speerpunten per BS (voor VO-scholen)
 - Boekje met specifiek speerpunten per VO-school (voor BS, dus niet commercieel, maar informatief ter kennisdeling van werkwijzen)
 - Gezamenlijke studiedagen
 - Warme overdracht nieuwe stijl, waarbij tijdens de overdracht altijd een algemeen praatje wordt gehouden vanuit de BS over de speerpunten van BS in afgelopen jaar, zo weet de mentor welke manier van werken het laatste jaar op de BS de boventoon heeft gevoerd.
 - Welke ideeën hebben we nog meer? Ze hoeven nog niet helemaal uitgewerkt te zijn, maar wat zou voor ons praktisch haalbaar zijn?
-
- VO-voorlichtingsavond voor ouders ook organiseren voor leerkrachten BS
 - BS open deuren dag, alle BS in Tilburg hebben een lokaal, VO-docenten/mentoren bezoeken een aantal BS, ter kennisneming van de verschillende werkwijzen
 - Leerling stages (leerling uit groep 8 loopt een hele week mee op VO)
 - Proeftuin??
 - Leerling terugkomdag, organiseren vanuit Theresialyceum (onze leerlingen gaan terug naar hun basisschool)
 - Hospiteerbezoeken
 - BS leerkracht loopt een hele dag mee in klas 1
 - VO-docent loopt een hele dag mee in groep 8
 - Nieuwsflits vanuit VO naar BS
 - Cijfers/resultaten oud-leerlingen standaard mailen

Nog andere ideeën?

BIJLAGE 3. UITNODIGING DEELNAME ONDERZOEK THERESIALYCEUM (DEELVRAAG 3)

Beste collega's,

Zoals de meesten wel weten doe ik dit jaar via AOS een vervolgonderzoek binnen het thema 'overgang PO-VO'. Mijn focus ligt dit jaar op het uitwerken van een continu contact tussen basisscholen en onze school. Enerzijds zodat we meer kennis krijgen van de werkwijze op de basisscholen (en daar dus mogelijk beter op kunnen aansluiten), anderzijds zodat basisscholen meer kennis krijgen van onze school (om leerlingen beter te ondersteunen in hun schoolkeuze en voorbereiding op het VO). We roepen al een aantal jaar dat de instroom zo verandert en we een andere populatie leerlingen binnen krijgen. Om onder andere weer meer grip te krijgen op de instroom willen we het contact met de basisscholen versterken. Maar hoe gaan we dat doen? Dat is de vraag waar ik me in dit onderzoek mee bezighoud.

Omdat ik het belangrijk vind dat het onderzoek breed gedragen wordt en omdat er vanuit verschillende perspectieven naar dit onderwerp gekeken wordt, wil ik graag de behoeftes/meningen/ideeën binnen onze school peilen. Ik zoek dus mensen die met mij willen sparren over dit onderwerp. Samen met Emily heb ik gekeken naar ons personeel en besloten om jullie te vragen als 'onderzoeksgroep'. Als onderzoeker ben ik heel blij wanneer iedereen wil deelnemen!

Wat wordt er van je verwacht?

- twee bijeenkomsten van een lesuur (zonder voorbereiding)
- alle ideeën/gedachtes/meningen/behoeftes/vragen/opmerkingen/praktische zaken/.... met mij delen (denk aan; wat hebben we nodig? wat missen we? wat is praktisch haalbaar? welke vormen van contact?)

Zou je mij voor maandag 11 februari willen laten weten of je onderdeel van de onderzoeksgroep wilt zijn?

Mocht je nog vragen hebben of is iets je niet helemaal duidelijk, laat het mij dan even weten.

Dankjewel alvast!

Groetjes,

Nina

BIJLAGE 4. LIJST MET BASISCHOLEN (DEELVRAAG 3)

Naam	Plaats
Aboe El-Chayr	Tilburg
Achthoeven	Udenhout
Antares	Tilburg
Berkeloo	Berkel-Enschot
Bibit	Tilburg
BS Armhoefse Akker	Tilburg
BS De Alm	Tilburg
BS De Kring	Rijen
BS De Lochtenbergh	Tilburg
BS De Regenboog	Baarle-Nassau
BS De Touwladder	De Moer
BS De Touwladder	Kaatsheuvel
BS De TOVERVOGEL	Oisterwijk
BS De Triangel	Tilburg
BS De Vijf Eiken	Rijen
BS De Vlinderboom	Loon op Zand
BS De Vonder Moergestel	Moergestel
BS Doelakkers	Hilvarenbeek
BS Fatima	Tilburg
BS Graaf van Ursel	Moergestel
Bs Pendula	Tilburg
BS Rennevoirt	Berkel-Enschot
BS St Caecilia	Berkel-Enschot
BS St Franciscus	Biezenmortel
BS St Willibrordus	Diessen
BS Starrebos	Hilvarenbeek
BS Vrije School Tiliander	Tilburg
Bs Wandelbos	Tilburg

Christoffel	Tilburg
Cleijn Hasselt	Tilburg
d'n Hazennest	Tilburg
De Blaak	Tilburg
De Bloemaert	Tilburg
De Boemerang	Tilburg
De Borne	Tilburg
De Bunders	Oisterwijk
De Cocon	Tilburg
De Coppele	Oisterwijk
De Elzen	Tilburg
De Heerevelden	Tilburg
De Mussenacker	Udenhout
De Petteflet	Tilburg
De Regenboog	Tilburg
De Sleutel	Tilburg
De Sporckt	Tilburg
De Stappen	Tilburg
De Vijf Hoeven	Tilburg
De Vlashof	Tilburg
De Vonder	Riel
De Wegwijzer	Tilburg
De Wichelroede	Udenhout
De Wildschut	Gilze
De Zuidwester	Tilburg
Den Akker	Oisterwijk
Den Bijstere	Tilburg
Den Bongerd	Goirle
Don Sarto	Tilburg
Gesworen Hoek	Tilburg
Helen Parkhurst	Tilburg

Jan Ligthart Driecant	Tilburg
Jan Ligthart Huibeven	Tilburg
Jan Ligthart Rendierhof	Tilburg
Jeanne d'Arc	Tilburg
Jenaplanschool De Kleine Akkers	Goirle
KBS De Bolster	Gilze
KBS De Drie Musketers	Hulten
Kindercampus Oculus	Tilburg
Klinkers	Tilburg
Koolhoven	Tilburg
Meander	Tilburg
OBS Darwin	Oisterwijk
OBS De Bienekebolders	Moergestel
OBS De Driehoek	Hilvarenbeek
OBS De Kikkenduut	Oisterwijk
OBS De Vuurvogel	Tilburg
OBS Den Bussel	Kaatsheuvel
Open Hof	Goirle
Panta Rhei	Tilburg
Prins Bernhard	Tilburg
RK BS De Akkerwinde	Baarle-Nassau
RK BS De Blokkendoos	Loon op Zand
RK BS De Bron	Goirle
RK BS De Kameleon	Goirle
RK BS De Kinderboom	Kaatsheuvel
RK BS De Lage Weijkens	Loon op Zand
RK BS De Molenhoek	Oisterwijk
RK BS De Regenboog	Goirle
RK BS De Vaert	Kaatsheuvel
RK BS Klimop	Kaatsheuvel
RK BS St Willibrordus	Alphen NB

RK BS Theresia	Kaatsheuvel
SBO Westerwel	Tilburg
St. Hubertus	Tilburg
Stelaertshoeve	Tilburg
t Schrijverke	Goirle
BS de Vlinderakker	
BS St Fransiscus	Biezenmortel
De Vlinder	Baarle-Hertog
De Wingerd	Esbeek
Negensprong	Poppel
OBS de Dobbelsesteen	Hoogerheide
OBS Montessori Breda	Breda
Reuzepas	Turnhout

BIJLAGE 5. INTERVIEWLEIDRAAD BASISSCHOLEN (DEELVRAAG 4)

INTERVIEWLEIDRAAD

SURPOSE SAMPLING BASISSCHOLEN (deelvraag 4)

INLEIDING

Aanleiding en relevantie van het onderzoek beschrijven

Uit eerder onderzoek, met als thema overgang PO-VO, blijkt dat basisscholen en vo-scholen in Tilburg te weinig kennis hebben van elkaars werkwijze waardoor (blijkt uit literatuur) de overgang niet altijd soepel verloopt. Eén mogelijke oplossing is het opzetten van continu contact tussen deze schoolsystemen, zodat er meer uitwisseling van kennis ontstaat tussen basisscholen en vo-scholen. Nina de Veer onderzoekt dit jaar de behoeftes van zowel basisschool als de vo-school om een vorm van continu contact op te zetten, waardoor we samen zorg dragen voor een soepelere PO-VO overgang.

We zijn dus op zoek naar de behoeftes omtrent dit onderwerp. Allereerst wil ik graag samen met u kijken of u iets ervaart van het geschetste probleem.

Vraag 1

Loopt u tegen problemen aan of ziet u problemen bij leerlingen die in uw ogen te maken hebben met de overstap? Zo ja, welke?

(Zo niet; beschrijf problemen van het Theresialyceum, die in onze ogen te maken hebben met weinig kennis van de basisscholen, waardoor het moeilijk is om de leerlingen een logische vervolgstap te bieden, voorbeelden?)

Vraag 2

Wie moet er in uw ogen betrokken zijn bij de oplossing van het probleem?

We zijn op zoek naar een manier om continu contact te realiseren tussen PO en VO, dat niet alleen op directieniveau plaatsvindt. Juist de direct betrokkenen, denk aan groepsleerkracht groep 8 en mentor/vakdocent klas 1, zouden meer van elkaar moeten weten om zo voor een betere aansluiting tussen PO en VO voor de leerlingen te zorgen. Dit vraagt om begrip en samenwerking.

Er heersen vaak verkeerde aannames en vooroordelen over het andere systeem. Daar maken wij onszelf ook schuldig aan, maar dit helpt niet in het oplossen van het probleem. Weet krijgen van elkaars vooroordelen, aannames en meningen geeft wel stof tot nadenken voor het andere systeem.

Vraag 2.1

- Hoe kijkt u naar het voortgezet onderwijs?
- Wat zou je graag anders zien in het voortgezet onderwijs?
- Welke aannames/vooroordelen bestaan er?
- Wat mist u op dit moment waar het VO u bij kan helpen? Welke kennis/informatie/terugkoppeling mist u?

Vraag 2.2

- Welke kennis vanuit de basisschool zou je willen delen waarvan je denkt dat het VO er iets aan heeft?

- Wat/hoe zou je zelf willen investeren om meer continu contact te realiseren tussen PO en VO?

Voordat er contact opgezet gaat worden, willen we graag de behoeftes peilen om te kijken op welke manier we het meest effectief te werk kunnen gaan. We willen niet vanuit het VO zomaar iets opzetten, maar dit doen we graag in overleg met de basisscholen. Vandaar deze behoeftepeiling.

Vraag 3

Op welke manier ziet u het liefst het continu contact tussen basisscholen en vo-scholen op het niveau van de groepsleerkrachten en mentoren/vakdocenten klas 1?

- Wat moet er tijdens dit contact in ieder geval aan bod komen?
- Hoe vaak is contact nodig om een stabiele situatie te creëren?
- Tegen welke praktische zaken denken we aan te lopen?
- Wat voor soort contact? Via de mail of juist persoonlijk? Via informatieboekjes, meeloopdagen? Kijkje in de keuken bij de ander? Et cetera?

Vraag 4

Welke momenten van contact tussen BS en Theresia zijn er op dit moment?

Vraag 5

Heeft u suggesties voor het opstarten van continu contact tussen uw basisschool en het Theresialyceum?

Vraag 6

Wij hebben geprobeerd out-of-the-box te denken. Wij hebben een aantal opties bedacht, kunt u aangeven of dit mogelijk haalbare opties zijn die verder uitgewerkt kunnen worden.

Geef aan JA of NEE

☐ Boekje met specifieke speerpunten per BS (voor VO-scholen)	
☐ Boekje met specifiek speerpunten per VO-school (voor BS, dus niet commercieel, maar informatief ter kennisdeling van werkwijzen)	
☐ BS open deuren dag, alle BS in Tilburg hebben een lokaal, VO-docenten/mentoren bezoeken een aantal BS, ter kennisneming van de verschillende werkwijzen	
☐ VO-voorlichtingsavond voor ouders ook organiseren voor leerkrachten BS	
☐ Leerling stages (leerling uit groep 8 loopt een hele week mee op VO)	
☐ Speeddate met oud-leerlingen op hun VO-school	

<ul style="list-style-type: none"> ○ Terugkoppelingsrapport van oud-leerlingen 	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Hospiteerbezoeken <ul style="list-style-type: none"> ○ BS leerkracht loopt een hele dag mee in klas 1 ○ VO-docent loopt een hele dag mee in groep 8 	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Gezamenlijke studiedagen 	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Warme overdracht nieuwe stijl: leerkrachten groep 8 bezoeken VO-school om leerlingen door te spreken en om kennis op te doen van die specifieke VO-school 	

BIJLAGE 6. UITNODIGING DEELNAME ONDERZOEK BASISSCHOLEN (DEELVRAAG 4)

Beste groepsleerkrachten groep 8, IB'er en directie van basisschool [naam],

Mijn naam is Nina de Veer, docent LO en mentor klas 1 op het Theresialyceum. Vanuit mijn rol als docentonderzoeker mail ik u. In het schooljaar 2017-2018 heb ik onderzoek gedaan naar de overgang tussen PO en VO. Wellicht heeft u toen ook deelgenomen aan het onderzoek middels het invullen van een enquête. Vanuit dit onderzoek ben ik dit jaar bezig met een vervolgonderzoek, met als doel het opzetten van continu contact tussen twee schoolsystemen, namelijk; de basisscholen enerzijds en de middelbare school, het Theresialyceum anderzijds. Ik neem jullie graag mee in de aanleiding van dit onderzoek, om jullie zo te laten dat het interessant is, maar vooral voor jullie huidige leerlingen en mogelijk onze toekomstige leerlingen relevant is!

Leerlingen in groep 8 moeten een keuze maken voor een school en krijgen hier, blijkt uit onderzoek 2017-2018, nauwelijks (juiste) ondersteuning bij, omdat er weinig kennis is bij de basisscholen over de VO-school en omdat de voorlichting vanuit het VO onoverzichtelijk of onvolledig is. Vervolgens kiezen leerlingen voor een school en blijkt soms dat dit niet de best passende plek is voor de leerling, met alle gevolgen van dien. Dit kan komen doordat de leerling een verkeerde schoolkeuze heeft gemaakt of omdat het VO niet goed kan anticiperen op de leerling uit het PO. Om het probleem, met als gevolg een grote uitstroom/afstroom van leerlingen, aan te pakken, zal er meer contact met elkaar moeten zijn, zodat er vanuit beide systemen ondersteuning geboden kan worden om ervoor te zorgen dat de overgang tussen het PO en VO soepeler gaat verlopen.

Een belangrijke suggestie vanuit eerder onderzoek is het versterken van het contact tussen beide partijen om zo meer kennis te krijgen over elkaars werk. Doordat we met elkaar praten, leren we meer over elkaar. Wanneer er goed contact is, is het ook makkelijker om de informatie met elkaar te delen en deze weer over te brengen op de leerlingen. Het contact tussen de twee schoolsystemen komt nu vooral voor via bestaande samenwerkingsverbanden, zoals POVO-013, waar vaak alleen directieleden of coördinatoren deelnemen aan het overleg. Deze samenwerkingsverbanden houden zich bezig met afspraken over advisering, toelating en gegevensuitwisseling van leerlingen (Verbeek, van Eck, Glaudé, Ledoux, & Voncken, 2005).

Praten over elkaars werkwijzen, doorlopende leerlijnen, leerlingbegeleiding en andere zaken gebeurt in mindere mate of helemaal niet. De mensen die met de leerlingen werken zijn hier in ieder geval niet tot nauwelijks bij betrokken. Terwijl het juist gaat om de mensen die direct met de leerlingen werken, denk aan leerkrachten groep 8 en mentoren/vakdocenten klas 1. Wanneer zij meer van elkaar weten en met elkaar spreken, groeit de kennis van het andere systeem. Dit kan een positieve invloed hebben op de overgang po-vo. Dit onderzoek zal zich dus ook vooral richten op het niveau van de groepsleerkracht groep 8 en de vakdocenten/mentoren klas 1.

Vandaar dat ik jullie benader. Dit jaar ga ik onderzoeken op welke manier we een continu contact kunnen opzetten, op zo'n manier dat het voor beide systemen te doen is. Graag hoor ik dus ook jullie mening, behoeftes en ideeën.

Zou u mij per mail uiterlijk 11 februari willen laten weten of u bereid bent deel te nemen aan dit onderzoek? Mocht u daartoe bereid zijn, neem ik zo spoedig mogelijk contact op om een afspraak te maken bij u op school.

Dankjewel alvast!